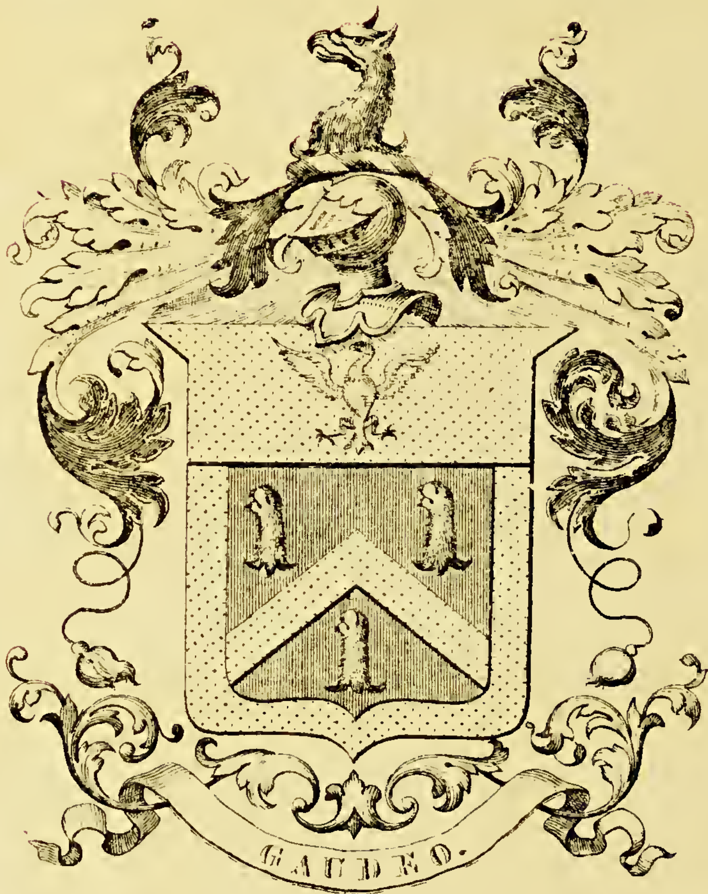
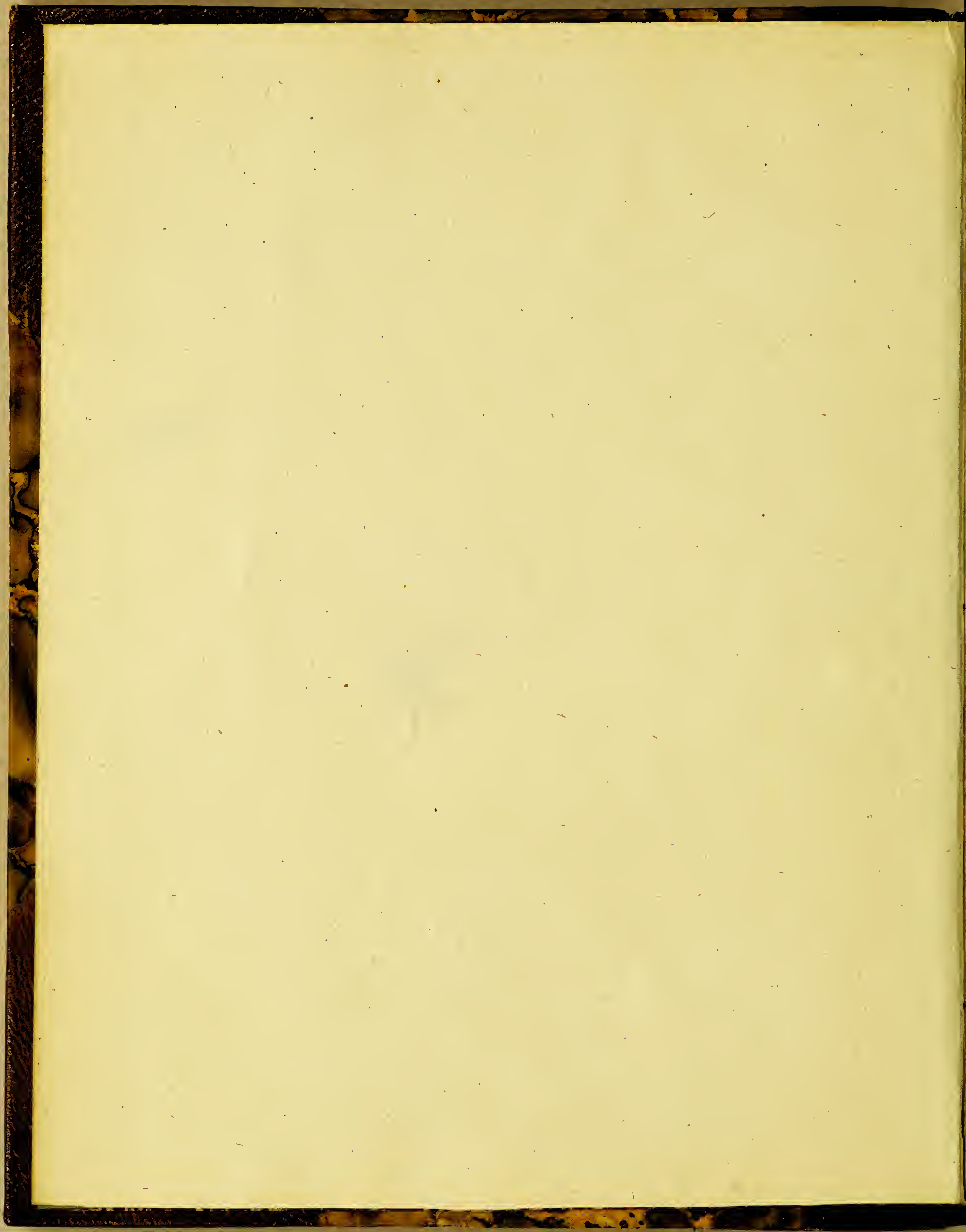

GAUDEO.

2812

C

Asher 272.

This copy has a plate not in H.T. copy

Journael/
O F T E
Historiaelse Beschrijvinge
V A N
MATHEUS vanden BROECK.

Van 't geen hy selfs ghesien ende waerachtigh gebeurt is, wegen 't begin ende Revolte van de Portugese in Brasiel, als mede de conditie en het overgaen van de Forten aldaer.

t'AMSTELREDAM,
Voor GERRIT van GOEDESBERGEN, Boeck-verkooper op het water, by de nieuwe-brugh, inde Delfse Bybel. Anno 1651.

TOT DE

Goedgunstige

LEEZERS.

D' Ervarentheid heeft, van overlang, aan ons klaar genoeg bewezen; dat de naarstigheid der Voor-ouderen, aangewent in het beschrijven der Over-oude geschiedenissen en bedrijven, zodanige voordeelen, tot de bevorderingen der wetenschappen, Land-bestieringen, Rechts-pleegingen en andere deugden, aen de Nazaaten, hebben verschaft en uytgedeeld, dat de zelve noch met Goud, Silver, Peerlen of Robijnen zijn te vergelden en te betaalen.

Het welck, in deze tijdt der geleerdheid, voor al waargenomen zijnde, de menschen een geheugen van verscheiden eeuwen in 't hoofd plant; wijl de wel gevoerde Ganse-veder, gesterckt met d'edele konst der Drukkerye, de Iongelingen, met grijze wijsheid overstort, en heur heldere stem, van het eene end des werelds tot aan het andere, laat hooren; invoegen, dat, daar door, nu zo wel de deugden, als

d'ondeugden, onſterflik zijn geworden, en, met *Lof* en *laak*, den Aardboodem bewandelen.

Het eerſte, tot een Spoor en aanprikkelinge van goedwillige navolginge des goeds, en het tweede, tot een ſchrik en afkeeringe des quaats, hooghnoodigh.

Om deze oorzaak heb ik de naarſtigheyt van *Mattheus van den Broeck*, beſteet in het beſchrijven der Portugeeſche Schelm-ſtukken en verraderyen, aan de Nederlanders, onder den ſchijn van vriendſchap, in *Pharnambucq*, *Pariba* en elders gepleecht, niet onder my willen houden: maar, ontziende nocht moeite, nocht koſten, geraadtzaamſt geacht, de zelve, door den Druk gemeen te maken: wijl hy, door bevindinge, veel dingen, die van anderen niet zijn aangeroert, ontdekt: en alzoo den gruwelikken aart der Trouweloofe verbond-breekers, waar onder den Konink van Portugaal wel een van de voornaamſte mag getelt worden, zeer levendig ten toon ſtelt, op dat zich den Wakkeren Hollander, benevens zijne gebuuren en verwanten, in het toekomende, te beter voor het doodelik vergif dier waater-Slang zou weten te wachten, en den Vos by tijds uit het hoender-hok te drijven. Het welk zo wel des ſchrijvers, als ook mijn oog-wit, in dezen is geweeſt. Verzoeke dan onze vlijt en koſten, tot een zelven end te willen gebruyken. Verzekerende u zelven, ons zo doende te verplichten, om nu, en altijdt te betonen, dat wy zijn Goedgunſtige Leeſers.

MAURITS STADT

t'Hof van Graef I. Maurits

RECIFFO

t'Hof vanden Hoogen Raedt

Olinda de Pernambuco

BRASILIAE
Capitania de Spiritu Sancto
Cap. du. Bahia
Capitania de Ciriji
Rio. S. Francisco
Cap de Rio Grande
Cap. de Paraiba.
Cap. de. Paranambuco.
Cap. de. I. tamaraca.

Journael/
VAN
MATHEVS
Van den
BROECK.

DE Beginselen van de verraderye in Pharnambuco schijnen klaerlijck gepractiseert en zijn in de Bahia de Todos os Sanctos, ende sonder eenighe twijffel met kennisse van den Coninck van Portugael / in 't werck gestelt/met hare gesanten die in Pharnambuco quamen als Ambassadeurs van Aliantie ende vriendtschap/ zijnde inghebooꝛene van 't Landt / hare Ouders ende Vrienden woonden in Pharnambuco, ende in de Capitania van Paraiba, die ghedurende den verleden Oorlogh altoos het princi- paelste belept in Campanha hebben gehad / ende in desen tegenwoordigen Oorlogh den eenen Maistro Delcamb, Andrea vidal de Negraira, ende den anderen Capiteyn Mor Nicola Aranchæ, dese quamen ontrent 't laetste deses Jaers in Ambassado op 't Resiffo/ mede brenghende brieven van den Coninck van Portugal, aende Eedele H. Ho: Raden, vol complementen / haer bedanckende voor het groot Faveur dat hare Eden aende Portugese Inghesetene bethoonden/ daer mede verkreghen / de voorsz Ambassadeurs vrye Passagie door ons gheheele Landt/Fortressen ende Guarnisoenen / om haer verraderye beter in 't werck te stellen (gelijck nu genoeghsaem blijckt) ende Frequenteerde and're Vidal dagelijcks t' huys van Ioan Fardinades Viëre, so dat in 't beginnen van dit Jaer in Pharnambuco quamen eenighe Mompelingen / gheruchten / dat in de Bahia preparatie van Oorloghe gemaeckt wierden / ende dat de Troupen die buyten laghen in de Stadt ontboden waeren / ende nieuwe Compagnien volck ghewoꝛven wierden. Anno 1644. Anno 1645.

Omtrent in Martij / liepen de Generale gheruchten / datter Bahise Troupen in 't Landt ghekomen waeren / doch werdt niet gheacht ende in 't laetste van May quamen seeckerder gheruchten / dat Don

Anno 1645. Philippo de Camaraon ende Hendrico Dias met hare Troupen Rio S. Francisco waren ghepasseert / ende datter naer Alagoa Marcheerden / 't welck by onse Natie (die te goet van vertrouwen zijn) in de windt gheslaghen is / doch naderhandt wel ghewaer gheworden zijn.

Ady. 17. Junij is Amador da Rouje Sr. vande Engoe Tabatinga, ghelegen tusschen St. Antoni de Cabo ende Potijoeca, teghens onsen Staet opgheſtaen / nemende alle de Duytsen met Fregezije van Pojuca ghevanghen / die hy in 't Klooster van St. Francisco in ketinghen dede klincken / mitsgaders drie Jooden / die sy terstont doodt sloegen.

Amador da Rouje gerevolteert.

18. Dito vergaerden al zijn volck in de Molen Tabatinga alwaerse ontrent de vierhondert Man sterck waren / ende begonden aldaer Magasijnen te maecken / ende haer van geweer te voorsien.

21. Dito wierde uyt St. Anthonij ghesonden den Luytenant Iacob Flemmingh met 30 Soldaten / ende 12 Ruyteren / om Amador de Rouje af te vraghen watse begeerden / ende waerom datse gheweer aen namen / uyt wiens naem / ende teghens wie ; kreghen tot antwoordt / datse het gheweer uyt haer selfs aenghenomen hadden / tegens de Flammingen onder wiens Tyrannije sy niet langer begeerden te leven.

Dito is van 't Reciffo derwaerts ghetrocken / den Heer Hendrick van Hous Luytenant Colonel ende Chef vande Militaire Troupen in Brazil / by hem hebbende omtrent 400 Man / te weten 200 blancken / ende 200 Brazilianen sich in St. Antonij versterckende / met Tachtentigh Soldaten / ende twee-en-twintigh vrye Ruyteren / ende is daer met des anderendaegs morgens / zijnde den drie-en-twintighsten dito naer Tabatinga gemarcheert / komende aen de buyten wacht vande Rebellen die terstont vier gaf / ende stelden haer stracx op 't Retireren / d'onse haer volgende vonden in de kerck van St. Lu sia goeden buyt van vrouwen kleederen / daer wierde van de Brazilianen doodtgeslagen een Heremijt ende een Schoenmaker / omtrent een half uur van Pojuma van den Amador da Rouje met 3 a 400 Man by een vergadert ende in slach-ordre ghestelt / om soo 't scheen d'onse 't hooft te willen bieden / doch soo haest onsen verlooren troup op haer vuyr gaf / namen stracx de vlucht / d'onse haer sterck achtervolgende sloegende omtrent 22 a 23 doodt / soo dat een peghelijck van de Rebellen om een goet heenkomen sagh / d'onse voort Marcherende naer Poujuca vonden in 't Clooster tusschen de 30 a 40 Duytschen alle in kettingen ghekloncken / 't welck meest vrye luyden zijn / die ten platten lande woonden ende door Amador da Rouje gevangen waren.

Den oversten Hous tegens Amador da Rouje te velt.

A. Da Rouje op de vlucht gheslagen.

24. Dito heeft den Heer oversten Hous eenige Troupen uyt-g commandeert / om de Rebellen te soecken / ende te stooren / onder anderen oock den Lutenant Wenzel Smit met 100 Brazilianen komende in de Molen Tabatinga wierde door een Embuscadon vande Portugeser op de

op de vlucht ghedreven met verlies van 8 a 10 dooden.

25. Dito quamen meest alle de Rebellen Portugesen van Poujuca om nieuwe Paspoorten/ met beloften van aen onsen staet ghetrouw te blijven / wierden haer vanden Oversten Hous terstont verleent / ende is dien selven dagh mede ghevanghen ghebracht / eenen Francisco Goudinho Lavrador van Amador da Rouje die een van de principale rebellen was / en een galghe in Ponjuca hadde doen maken voor die ghene die niet wilde revolteren / die den Heer Overste aen zijn eyghen ghebouw dede ophanghen. De Rebellen nemen nieuwe paspoorten.

Den eersten Julij Marcheerden den Oversten Hous uyt Poujuca naer St Anthony, ende liet in Poujuca den Luytenant Flemming met 30 Soldaten.

Dito omtrent op Dato/ quam tijdinge op 't Reciffo hoe Ioan Fernandus Viëre mede eenigh volck hadde vergadert / ende sich in 't Bos boven St Lauwrens onthielt / alwaer hy dagelijckx toeloop kreegh / so dat Capiteyn Ian Blaer met stijf 300 Man / te weten 90 vrywillighe / 100 Soldaten / ende over de 100 Brasilianen / (zijnde 't uyterste dat d'onse uytte Guarnisoenen mochten missen) derwaerts trock / ende condschap kreegh / hoe Viëre inde Mole Masiappa was / ende van daer naer St. Laurens Marcheerde / doch by de 1000 Mannen sterck / derhalven verwachten den Oversten Hous, om sich daer mee te Conjnngeren / ende alsdan de Rebellen aen te tasten. Ian Fernandus Viere gerevolteert / ende Capitein blaer tegen hem uyt.

Marcheerde den Oversten Hous, van St. Anthony nae Moeribeeck, doch konden om den grooten regen niet verder komen / als Engenho Velho alwaer tijdinge bequam dat Joan Fernandus Viëre nae St. Lauwerens was/daer hy Amador da Rouje verwachte. 2. Iulij.

3. Dito Marcheerden d'onse voorts naer Moersbeeck, alwaer eenigh volck vande Rebellen was / die d'onse ghewaer wordende / haer datelijck in't bosch begaven.

7. Dito / alsoo door den grooten reghen niet hadden konnen Marcheren / noch boven door St. Amara haren Mars verborderen / gingen om laegh door de Vargie naer St.Lauwrens.

8. Dito quamen teghen den avont in St. Lauwrens, daer niet een levendigh mensch vonden / als alleenlijck een Sergiant met 17 Man van 't Reciffo uytgaende om Farrinjæ te preßen / wierden door een Yrsman by namen Thomas de Banck die sich by de Rebellen hadde begeven/verraden ende doot geslagen.

9. Dito Marcheerden smorghens vroegh uyt St. Lauwrens na Masiappa, ende lieten aldaer een Vaendrich Jan Coppijn met 20 Soldaten/ om de Inwoonderen in hare huysen wederomme te locken / die uyt vreese meest verloopen waren / half wegh komende / quamen by Capiteyn Blaer (by hem hebbende omtrent 300 Man / soo wel blancken/ als Brasilianen / soo dat nu metten anderen omtrent 700 Man sterck waren) die verhaelde dat sy kontschap hadden dat Ioan Fernandus Viëre op de Molen van Aernout d'Olanda was / met 1000 a 1100 Capitein blaer Conjungeert hem metten Oversten Hous.

Anno 1645. Man / waer op den Heer oversten resolveerde voorts te Marcheren naer Masiappa alwaerse 't volck datelijck met Imgados over de Reviere dede setten / om alsoo van achteren inde Moolen te komen / ende de Rebellen te overvallen.

Den 10. Dito / als het volck over was / naer den middagh kreghen advijs van de Edele Heeren Ho: Raden / dat gheheel Poujuca weder was opgestaen / ende dat Amador d'Aroye St. Anthony, met 600. Man belegert hadde / ende ghereets een Sergiant met 16 man hadde doodt-gheslagen / den Heer oversten gingh evenwel voort om in den Moolen te gheraken / maer den nacht overvallende / kreghen in 't Bosch een Alarm onder de Brazilianen / door een paert dat door het Bosch quam loopen / ende verlooren daer door een vaendrigh die van den Troup af-geraeckte / ende niet weder te voorschijn quam.

Amador da Rouje weder opgestaen ende belegert St. Anthony.

Des ander daeghs Avondts komende in de Moolen van Aernout de Landa, alwaer den vyandt over de 1000 man sterck gheweest hadde / ende van d'onse haer comste gewaerschout zijnde / waren meest al geretireert tot 200 Man / die door 't schieten van haer Schiltwachten ghewaerschouwt wierden (een gevangen diese van ons hadden leelijck vermoorden) de vlucht namen / d' onse terstondt op het schieten aenvallende / hieuwen den Schilt-wachten met noch 3 a 4 onder de voet / des anderen daeghs quam wederom een Portugees met een wit Vaentjen / om pardon te versoecken / die de Brazilianen sonder gehoort te werden / datelijck den hals afsneden. Oock wierde dien selven dagh gecommandeert Capiteyn Blaer, met een goede Troep volck op den vyandt / die naer Tapicuna geretireert was / te soecken / maer en konden vermits de hoogte van de Reviere in de Moolen niet komen / van gelijcken wierde ghecommandeert Capiteyn Fallomet 300 man / soo blancken / als Brazilianen / St. Anthony te gaen ontsetten / maer komende den sesthienden Dito / des smorghens in Moeribeeck, kreghen een Missive vande Ho: Raden / om niet verder te Marcheren / door en aleer den oversten by hem gekomen soude zijn / alsoo den vyandt om St. Anthony sterck lagen / die ondertusschen door een andere Soaris gewaerschout zijnde van daer door Gouaou retireerden.

d' Onse komen inde moolen van Aernout Dolanda / ende de vyant vlugt.

Den 17. Dito / arriveerden den Heer Overste in Moeribeeck, by hem hebbende de vordere macht / ende Commandeerde terstont Capiteyn Blaer, met 200 Man / so blanckenals Brazilianen / om na St. Anthony te gaen / maer vonden den vyandt al geretireert / ende quam op den 22. dito wederom in Moeribeeck.

Den 28. Dito / Marcheerden den Heer Oversten uyt Moeribeeck, naer de Geboatas, alwaer eenighe weynigen rescontren vonden / doch niet veel te beduyden / ende naer eenighe daghen daer aen Marcheerden van daer naer de Couralen van Ioan Ferd Viëre, ende quam op den

Ady. 2. Augustus aen Cazo de Couas, alwaer wy des nachts bleven / ende des anderen-daeghs zijnde den 3 dito / het huys ende de leger hutten / daer den vyant in gelegen hadde / in den brand staken / ende omtrent

N°.2. INT JORNAEL VAN M.VANDEN Broeck. fo. 5.

Anno 1645. Augustus.

3 a 4 mijlen voort gemarcheert zijnde/ quamen by eenen verlooren wacht van den vyant/die stracx vyer op onse voor-troep gaven/ ende nae haer volck die over de Reviere laghen/ retireerden/ d'onse mede de Reviere passeerende die tot den gordel diep was / quamen op eene kleyne vlackte onder aen de voet van een Bergh / die seer van Tabocas ofte snydent-riet bewassen was / datmen den vyandt die seer sterck daer op laghen niet konde sien / d'onse des niet teghenstaende / even sterck / met groote couragie daer op aenvallende / kreghen veel dooden ende ghequetsten / soo wel van Officieren als van ghemeene Soldaten / de Brazilianen droeghen haer treffelijck / ende vochten seer wel / 't ghevecht duerden van omtrent twee uuren naer den middagh / tot dat haer de nacht quam scheyden / ende ons kruydt meest ofte by naer al verschooten was / derhalven retireerden in den nacht na Tapicura, soeckende soo veel ghequetsten af te brenghen / als doenlijck was / d'onse verlooren alhier omtrent twee hondert dooden / ende ghequesten / waer onder verscheyde Officieren waren / als Capiteyn Andries Fallo door 't lijf gheschooten / daer van hy naerderhandt op 't Recitfo ghestorven is / Capiteyn Sicquema op drie plaetsen ghewont/de Luytenant Hoyckesloot doodt / den Luytenant Iacob Hamel doodt / den Luytenant Schot doodelijck ghewont / ende naerderhandt gestorven / met noch andere meer / ick en wil niet twijffelen / of aen des vyandts sijde sullen oock haer deel bekomen hebben / altijdt is my bekent / datse twee voornemelijcke Persoonen verloozen hebben/als Capiteyn Ioan Pays Cabral, ende Inacio Mendes Dazevedo, ende noch andere / so datse haer niet seer te beroemen hebben / ende ten ware om de naeuwheydt van de pas / daer ten hooghsten maer twee man neffens den anderen konden Marcheren / als de groote steylte van den Bergh / ende 't snijden van 't Riedt / dat d'onse groote hinder deden / vermidts meest bloodts voets gaen/ sonde lichtelijck anders afgeloopen hebben.

Den 4. Dito / quam de Heer oversten aen Tapicura , ende van daer naer St. Lourens, alwaer wy eenighe daghen stille laghen / ende sich wederom van kruydt / Loot / ende lonten versagh / ende Marcheerde soo voorts na de Vargie inde Engenho Nassou, daer hy bleef legghen / ondertusschen landen aen Tamadare de Maistros, del Campo Martin Souaris Moreno, ende andere / Vidal de Negreiro met 17 a 1800 Man uyt de Bahia komende / Marcherende terstondt naer Sernihain, alwaer sy het Fortjen belegerden / ende in namen / alwaer sy teghens hare beloste qualijck met onse Brazilianen handelden / vorder komende / affacken nae Poujuca, van St. Anthony, oock te beleggheren / maer bleven in Pindova.

Aen Tamandare lant het Secours uyt de Bahia.

Die van de Bahia bemagtigen 't Fortjen in Serin.

Den 10. Dito / bequamen d'onse in St. Anthony tijdinghe dat de Bahische Troupen van Pindova in Tabatinga gearriveert waren / 't welck

Anno 1645. Augustus.

stont aen de hooge Raden geadviseert werdt/ die ordre sonden aen den ghewesen Ritmeester Iasper van der Ley Colonel van de vrye luyden/ St. Antony te verlaten/ ende naer het Poinctael in het Fort van der Dussen te retiereeren/dat tusschen den 11 ende twaelfde dito in 't werck stelden.

Den vyandt in St. Anthony/ met alle syne macht by een.

Den vyandt ondertusschen om d'onse in St. Anthony te overvallen quam een uur te laet/doch Conjungeerden haer doen met Ioan Ferd. Viëre, Camaraon, ende Hendrick Dias, die over Landt uyt de Bahia gekomen waren/ soo datse haer in St. Anthony met alle haer macht by een vonden.

Porto do Calvo belegert.

Dito van Porto Calvo hoe dat van 't begin van Juny/ Camaraon ende Hendrico Dias t'samen omtrent met 14 a 1500 Man/ soo Braziliaenen als Negros sterck zijnde/ haer in 't Bos van St. Anthonyo Grando hadden onthouden/ maer vermits de groote ende swaere reghentijdt/ niet na begeeren hadde konnen Marcheren/ waer over d'onse haer Magazijn in het Fort hebben ghemaeckt/ ende haer vrye luyden onder Capiteyn David de Vries doen waken/ op den eersten July verstonden van het Reciffo de Rebellie van de Boeren/ ende hoe den Heer Oversten Hous te velde was/ omme de selve in ruste wederomme te brenghen/ ofte toestaen/ ende begonden dese Boeren dit Fort soodanigh te Blocqueren dat niet buyten hebben durven kijcken/ soo dat op den eersten Augusty den Commandeur Piere Chan Fliery, den Vaendrigh Willem Robberts Commandeerden met 12 Soldaten omme de Barcq van Schipper Pieter Claesz, de Revier af te convoyeren/ ende zijn uyt vrypen wille met ghegaen/ den Secretaris Ravenswap ende noch vijf man soo vrye luyden als Treyn-persoonen doch op den 6 dito bequamen tijdinge door twee Soldaten die noch over geschooten waren/ dat de Portugesen met 60 man in Embuscade leggende/ d'onse alle hadde neder-ghemaeckt/ waer van sy schoon gheweer bequamen/ soo dat d'onse doen tenemael benaut ende belegert bleven: de wallen van 't Fort gantsch vervallen/ hebben de selve nae vermoghen gerepareert/ ende met Pallissaden/ soo veel doenlijck versterckt/makende in 't midden van 't Fort/ een Cath dat alles Commanderen konde/ daerinne Capiteyn David de Vries, met de vrye luyden logeerden/ den 7 Dito bevonden door den grooten regen/ datter water in de kruyt-kelder gekomen was/ dat het kruyt weynigh zijnde/ by nae alle hadde verdorven/ ende den 8 Dito liep François Piscot Fransman/ zijnde Sargeant vande Burgers nae den vyandt/ uyt wien zy den staet van 't Fort verstonden/ den 9 Dito was David de Vries doende met eenighe Soldaten/ om de beesten die om het Fort ginghen/ die den vyandt d'onse vermeynde t'ontnemen/binnent Fort te krijghen/ waer van d'onse eenige bequamen/ soo dat nauwelijcks meer buyten kijcken dorsten/ alsoo haer quartieren binnen Schoots van het Canon/ doch achter berghen lagen.

Den 11 Dito/ van 't Fort Mauritius, aen Rio St. Françisco, den Com-

Anno 1645. Augustus.

't Fort Mauritius Belegert

Commandeur Samuel van Koyn des smorghens twee Soldaten uytsendende om de Boeren aen te seggen (alsoo den Commandeur Suspitie van verraderye hadde/ datse de 70 beesten by de schepenen gesinteert onder 't Fort souden brenghen / welcke Soldaten zy deerlijcken vermoorden/ ende dien selven dagh arriveerden over landt van de Bahia twee Compagnien Soldaten / onder den Commandeur Nicola Aranha, ende Capiteyn Françisco Lopes, met noch omtrendt 80 wel ghewapende Boeren / van Rio Riael, onder den Capiteyn Diego d'Oliveiro; ende Podro Aranha die haer des anderen daegs ten thien uuren verthoonden / ende namen eene groote Boot wegh/ waer mede sy d'onse groote af breuck deden / ende alsoo onse Matrosen in 't Bos laghen / 't selve ghewaer werdende / riepen (wie daer,) wierden met drie Schooten gheantwoordt / ende van 't Fort Schoten met een Canon / doch met de selve de Riviere afdrijvende hebben die verbrandt / alhier hadden voor dato van de Revolte niet vernomen / maer verhoopten dat dese Inwoonders ghetrouw souden blijven ; maer verstonden datse voor 3 a 4 dagen eenige Nederlantse vrye luyden / Lavandores van Rossas Visschers / Feytoors van Coraelen tot 36 a 37 man hadden vermoort/ mitsgaders noch 7 Soldaten met den Luytenant Hans Koeger, uytgegaen zijnde om de Canons die op de Reviere waren onder de macht van 't Fort te brenghen / ofte in de grondt te Cappen / om de vyandt de Navigatie van de Reviere te beletten / de selve oock hebben doot geslagen ende den Luytenant seer ghequest zijnde / quartier gevende / dry daghen daer nae vermoordt.

Den 12 Dito / hebben de Rebellen met hulpe van den Bahise Trouppen 't Fort gheblocqueert / ende sonden den Paer van dit districte by namen Amoro Martius binnen / eysschende 't Fort op / seggende / dat nu noch konden quartier bekomen / dewijl den Commandeur Aranha van de Bahia tot Secours van de Nederlanders ghekomen waren / alsoo d'inwoonderen trachteden de selve alle te vermoorden met sulcke ende diergheliјcke onghefondeerde redenen / maer den Commandeur Koyn, antwoordende : by aldien den Capiteyn Aranha, als vrient quame hem alsoo te accepteren / maer andersints niet als krupt ende loot ten besten hadden / ende is daer met den voorsz schoonen Ambassadeur vertrocken / soo dat datelijck daer naer den Trommel hoorden slaen / ende wierpen haer legher aen de zijde van Genedo / achter den Bergh / derhalven in 't Fort niet anders tracterende / als tot reparatie van de wallen ende verdere defensie (alsoo haer buyten 't Fort niet vertrouwden te komen.

De Portugese vloot komt voort Reciffo ten ancker.

Den selven dito sag men van 't Reciffo verschepde Seylen met kondschap dat het Portugesche Schepen waren / en quamen des selven Avondts ten Ancker / recht voort Reciffo / besuyden onse Schepen die vijf in 't ghetal op de reede laghen / ende de Portugese Vloot / waren in de 28 zeylen die een groot Galioen tot haren Admirael hadden / den Heer Admirael Lichthart, voer terstont na de rede die op onse Schepen

Anno 1645. Augusti.

ordre stelde ende dien nacht maeckten 't Scheepken de Gulden Ree tot een Brander / om 't groote Galioen dat niet wel te winnen was / te verbranden / ende wierdt Diligentie ghedaen om de Schepen Deventer ende den Propheet Elias, die binnen lagen/in Zee te brenghen / maer vermids de windt uptter Zee / konden upt de wal niet geraken.

13. Dito Smorgens saghen de Portugesche Schepen dicht by de onse noch legghen / latende witte vlagghen wapen / daertegens d'onse Prinse ende bloet vlaggen / den Heer Admirael sondt zijn Cheloup ende Sogh-boot om de Vloot te visiteren / ende de Portugesen sonden aen onsen Admirael een Caravelleken met 2 Ambassadeurs / den Admirael sont aen 't Galjoen / den Capiteyn van 't Schip Uytrecht, die by den Generael wel ontfanghen wierdt / weder komende Rapporteerde 't selve een machtigh Schip te zijn / ende naer gissinghe 300 man daer op hadde ghesien / den Heer Admirael is mette voorschreven ghesanten terstont nae landt ghevaren / die by de Heer Hoogh-Raden ontfanghen wierden / ende terstont audientie verkreghen / dese Gesanten waren van den Generael vande Vloote Salvadoor Correer Desa ende hadden eenen Brief vanden Gouverneur Generael van de Bahia Anthonio Thilles da Silva aen de Edele Heeren Hoogen Raden van inhoude.

Missive van den Gouverneur vande Bahie / aende Hogen Raden.

Ick heb U E. in mijn voorgaende Schrijven geadviseert mijne getrouwe goede genegentheydt om U Edele ende uwen staet te assisteren volgens d'ordre van de Coninck onsen Heere / So is 't dat na 't vertreck van Sr. Ieronimo Ferao de Pajuæ met mijn voorige Secours naer dato alhier is gearriveert Sr. Salvadoor Correa Dela, Generael van de Vloote / komende van Rio de Sancira, die ick datelijck hebbe geordonneert met zijn onderhebbende Schepen ten Ancker te komen / op de Reede voor 't Reciffo / ende twee gequalifiseerde aen landt te senden / om U Edele de handen te kussen / ende u van weghen onsen Coninck / de voorseyde Vloot tot Assistentie te presenteren / dese voorschreven Ambassadeurs brachten oock mede Copije van sekere Missive die den Gouverneur Anthonio Telles de Silva aende Edelen Heeren Hoogen Raden / mettet secours van Ieronimo Seraos de Pajua ghheschreven hadde (welck principael de Hooge Raden noch niet was ter handt gekomen) van volgenden teneur.

Missive vande Gouverneur vande Bahie.

Hoe dat de Edele Heeren Hooghen Raden door haer Gesanten van hem hadde laten versoecken secours tegens de opgestane Portugesen van Pharnambuco / als oock geklaegt dat eenige Troupen uptte Bahia tot secours vande gerevolteerden gekomen waren / protesteerde hy Governeur wel expresselijck / by aldien daer eenighe waren / geen last daer toe ghegeven te hebben / ende alles buyten syne kennisse was / maer dat hy wel expresselijck by Publicque Edictie op lijf straffe verboden hadde / gelijck de voorschreven Ambassadeurs / die daer waren geweest / selver ghetuygen konden / wat belangende den Generael vande Broeder Don Philippo de Camaraon ende Henrico Dios, Capiteyn Mor / vande Militaire Negros / dat die al langhe upt des Coninghs dienst waren ontslaghen ghewee st / also geduurende den Treves)

ves)

Anno 1645. Augusti.

ves (daer hy vast op vertrouwde) gheen employen van haer hadden / ende dat dito Camaraon altoos gheseght hadde / dat hy weder nae Pharnambuco wilde gaen / alsoo 't zijn oude Vaderlandt was / vertrouwende dat hy tot dien eynde derwaerts was vertrokken/en Hendrico Dias (vermidse goede vrienden te samen waren) per Compagnie hadde mede ghenomen / voorders aengaende 't Secours / dat de Ambassadeurs versocht hadden / sont hier neffens Ieronimo Seruande Pojuca, Generael van het vaertuygh / ende twee Maistros del Campao Sr. Martin Soares Moreno ende Sr. Andrea Vidal de Negraira, welck hy hadde gelooft / mettet vaertuygh dat present in de Bahia was / haer op het spoedighste te vervoeghen nae Tamandares, om aldaer aen Landt te gaen / ende Ioan Ferd. Vieëre, gevanghen te nemen / voorts schrijft hy neffens soude verbeden.

Coppe van eenen Brief / soo Ioan Ferd. Vieëre aen my gheschreven heeft / waerinne in 't largo verhaelt was.

Missive van Vieëre aende Gouverneur vande Bahia.

Hoe dat de Inwoonders in Pharnambuco / vande Hollanders getiranniseert wierden / door Tapoyas ende Brazilianen vermoort ende gemasacreert werdende / dat de Hollanders op pretensien van schulden vermeynden alsoo te behooren met veele andere klachten meer versoeckende assistentie teghens de Hollanders / alsoo zy niet geresolveert waren sulcx langher te verdraghen/tot welcken eynde gereets de wapenen hadde aengenomen / van ghelijcke Sont hy Gouverneur Coppe van 't antwoordt aen Ioan Ferd. Vieëre gheschreven zijnde van desen Inhoude / dat hy zijn versoeck van Assistentie hadde verstaen / dat sulcx een Christelyck versoeck was / alsoo zy eene Natie waren ghehoorende onder eenen Koninck ende Heere / nochtans dat hy vande Koninck expresse last hadde / met de Hollanders in geener manieren den vrede souden overtreden / maer veel eer des versocht zijnde te assisteren (dershalven hem alle Secours weygherde / maer dat het Secours dat hy sondt aen de hooge Rade / was om de saecke te middelen ende zy wederomme in voorighe gherustigheyt ende Liberteyd mochten leven ende Traffiqueren het welcke alle met veele opgheproncte woorden beedighende de groote ghetrouwigheydt die hy dien staet van de Hollanders weghen zijnen Coninck toe droegh / in ghevolghe van de voorverhaelde presentatie / hebben de Heere Hooghe Raden / ghecommitteert / de Heer Gijlberth de With, ende Hendric de Moricheroyom, den Generael Salvador Cornea de Saa, op het vriendelijckst te bedancken voor de aenghepresenteerde assistentie die v' onse voor suspect hielden / alsoo seyden 't selve niet versocht hadden / dat over sulcks uyt vriendtschap haer ancker gheliefden te lichten / ofte andersins soudemen de middelen daer toe ghebruycken / die ons Godt soude verleenen / ende zijn de voorngeinde ghecommitteerde des naer-middaghs ghereet wesende / om met de Portughesche Gesanten (die tot de Heer Walbeecq ghelogeert ende getracteert waren geweest) naer de rede te varen / waeydent eenen grooten stroom dat de

Antwoort van de Gouverneur vande Bahia aen Vieëre.

Resolutie van de Ho Raden.

Anno 1645, Augusty.

vloot haer ancker lichteden ende onder zeyl ginghen / soo dat onse ghecommitteerde onverrichter saecke wederom quamen / ende de Portugesche Ghesanten hebben mettet Carrevelleken de Vloot ghevolght.

Missive van Vidal / aen Hooghstraten / volgens belofte 't Fort over te geven.

Den 13. Dito / uyt het Fort vander Dussen / dat van St. Anthony twee Ghesanten met verscheyde Brieven aen den Commandeur Hooghstraten ende Ley gheaddresseert / den eenen Tracteerende / hoe sy aldaer in St. Anthony ghekomen waren / om de Rebellige Inwoonders die teghens ons opposeerden in stilte te brengen / ende dat sy niet warens ghekomen (niet tegenstaende datse wel groote ende wichtige Redenen hadden / alleen over 't gheene in Coujaou, ende op andere plaetsen meer gheschiedt was) om de vrede te breecken / maer alleen om de Inwoonders weder tot haer oude devotie te brenghen / den anderen aen Hoogh-straten in 't Particulier vermelde / dat verhoopten nu in 't kort zyn belofte die hy in de Bahia aen den Gouverneur Anthony Telles de Zilva ghedaen hadde / om haer het Fort in handen te leveren / soude naerkomen / welcke brieven door Hoogh-straten ende Ley / met een brief van Complementen wierdt beantwoordt / ende ginghen alsoo de voorschreven hare gecommitteerde / te weten / Ioan Iones de mello, ende den Vaendrigh van Paulo de Cimha wederom naer St. Anthony.

t Fort vander Dusse belegert

Den 14. Dito / Marcheerden des vyants gantsche macht in twee Troupen / uyt St. Anthony, onder den Maistros de Campo Martin Soares Moron, ende andere Vidal de Negreira, op eenige kontschap die zy kreghen / dat den Heer Oversten Hous in de Vargie / op de Moolen Nassou, niet boven de vier-hondert Man sterck lagh / so dat derwaerts Marcheerden Andre Vidal, Ioan Ferd. Vieëre, Camaraon ende Hendrico Dias, naer Moeribeecq, alwaer haer alle de Inwoonders van de Fregezye ende van de Vargie by haer vervoeghden / Martin Houaris met den anderen Troup waren by alle de Boeren van Poujuca ende St. Anthony de Cabo, Marcheerden naer Alagoa de Wais ende quamen den 15. Dito / des morghens op den Bergh van de Caep / ende den 16. Dito / sondt Martin Soares twee Ghesanten naer 't Fort / te weten / Capiteyn Paulo da Cimha, Sotto Majoor, ende Ioan Gomes de mello, die Hoogh-straten (quansuys soo 't nu blijckt) niet begeerden te hooren ende onverrichter saecke wederom vertrecken moesten.

Lamontange doet Rapport van zyn Fort ende moort aen de Brazilianen gepleeght.

Den 15. Dito / arriveerde met een barcque op 't Reciffo den Luytenant La Mantagne met zyn Soldaten ende eenige vrye luyden geconvoyeert van een Portugesche vaendrigh / die mede brachteden d'originelen brief vanden Gouverneur Anthony Telles, waer van den Inhoudt (van 't ghesondene Secours met Ieronymo Sereno de Pajua) u r Copye hier vooren verhaelt hebbe / met brieven van Andrea Vida die sich slechtelijck excuseerde van 't gene dat in Serin Hain geschiet was / nochtans te kennen ghevende / ordre te hebben ghene Forten achter te laten tot versekeringe van hare Troupen / den Luytenant rapporteerde des vyandts macht / ende hoe hy 't Fortken in Serin Hain hadde moeten overgheven / ende datse neghen-en-dertigh Brazilianen met hem daer bin-

Anno 1645. Augusty.

binnen leggende (tegens hare beloften van quartier) aen de Palisaden van 't Fort gewacht / ende vermoort hadden / ende verstont de Capiteyn Blaer datse zijne Huysvrouwe / ende van ghewesen Capiteyn Iohannis Hick, zijnde Luytenant Colonel van de vrye Luyden in haer ghewelt behouden hadden / waer over hy seer qualijck te vreeden was.

Den 16. Dito / ben van 't Reciffo / naer den Engenho Nassouw / ghereden om met een naer de Moolen Rotterdam (daer mijn Logement is) zijnde maer een halve mijle van daer / alwaer ick te doen hadde / te ryden; ende vernam in ons leger / dat Capiteyn Blaer met zijne Compagnie Roers uytgingh / des avondts weder in 't quartier komende / brachte drie Portugesche vrouwe mede / als de vrouw van Franciſço Burigel, Schoon-moeder van Iohan Ferd. Viere, de vrouwe van Anthony Bezerra ende Amora Lopes, om de selve (soo hy seyde) op 't Reciffo te brenghen / ende aldaer te doen tracteeren / tot datse zijne vrouwe ende die van Capiteyn Hick souden restitueren / latende zijn Luytenant met 6 a 7 Blancken ende 5 a 6 Brasilianen buyten 't quartier den meesten nacht blijven in de Engenho van de Heere Stadt-houder / die des anderen daeghs al voor dach in 't quartier quam: dien selven dagh Marcheerde Andrea Vidal, ende Ioan Feid. Vieére, Camaraon ende Hendrico Dias met alle haer macht uyt Moeribeecq, nae de Vargie / ende quamen in de voornacht in de Moolen van Dona Cosma (zijnde geen quartier uurs van Stadt-houders Moolen ghelegghen / eenige sustineren datse kondtschap hadden / hoe Capiteyn Blaer de vrouwen hadde mede ghenomen / ende dat andersins niet souden aengthekomen hebben) van waer zy voor dagh begonden te Marcheren.

Capitein Blaer brenght drie ge qualifiseerde Portogesche vrouwen in het quartier.

Vidal Marcheert uyt Moeribeecq nae de Vargie.

Den 17. Dito / des morgens vroegh ben van Engenho Rotterdam / inde Moolen Nassouw gekomen / om weder nae 't Reciffo te rijden / ende wierden van eenige vrienden wat opgehouden / doch omtrent ten sevenuyren isser een Legger gekomen / den Heer Oversten waerschouwende datter over de Revier veel Portugesen waren / die aen quamen Marcheren / als gevraeght wierd / offer veel volcks was / antwoorde Tantagentæ Comoterra, doch den Luytenant gehoort zijnde / seyde de ganschen nacht gheen onraet noch niet vernomen hadde / een weynigh daer naer den vyandt aenkomende ende op onse buyten wacht vyer gevende / Marcheerden Camaraon ondertusschen met zijne Brazilianen naer het Reael / om de Passen van het Reciffo te besetten / d'onse haer terstont / en soo haest doenlijck in 't geweer begevende / op 't vlacke velt (onse kleyne troupen niet stercker zijnde / als omtrent 250 blancken / ende 200 Brazilianen) alwaer den vyandt wel 3000 man te paerde ende te voet aen quam / doende de buyten-wacht op ons retireren / waer van sommighe dood bleven / soo dat naer eenighe schermutselingen het veldt niet konnende behouden / ons Retireerden op 't huys van de Engenho datse ons anders lichtelijck afghesneden soude hebben / also Capiteyn / Magaliaens (gelijck hy my selfs naderhandt heeft ghesegt) tot dien

Haus van Vidal ende Viera geslaghen ende ghevanghen.

Den vyant komt aen.

d'Onse retireré op 't Huys.

eynde mede zijne Compagnie van hare Batalie aftrock / ende ons den Vaendrigh Flory met een goeden troep / soo blancken als Brasilianen wegh liep / en op 't huys geretireert zijnde / deden noch grooten tegen-weer / soo dat wy noch stijf twee uuren langh met haer vochten / tot dat ons kruydt meest verschooten ende de reste door ongeluck verbrant was / den Vyandt t'onderste van 't huys / aen de eene zijde gheincorporeert hebbende / brenghende aldaer houdt / stroo ende buskruyt / soo dat anders niet te verwachten hadden / als overvallen / ende gemassacreert te werden. Derhalven om quartier roepende / 't welck sy ons beloofden / ende den Luytenant la Motta buyten ghesonden zijnde / quam wederom een Portugees Capiteyn / van de Bahia binnen met verdere beloften van goet quartier / doen den Heer Oversten / ende de Principaelste Officieren / de Gouverneurs selfs willende spreecken / quamen terstondt Andre Vidal, ende Ioan Ferd. de Vieëre, aen wien versocht wierdt / mettet volle ghewepr na 't Reciffo te mogen Marcheren doch ons cortelijck af-geslaghen / ende geseght alleen aen ons ende de Brasilianen goet quartier ende passagie te sullen verleenen / ende dat ander niet te versoecken was / ondertusschen seecker Paer die dit accorderen te langhe duerden / trock de Gouverneur Vidal by de Mou / seggende: waeromme hy soo veel conditien maeckten / datse ymmers alle in hare handen waren / ende dat dien dagh noch grooter werck hadde te verrichten, soo dat Vidal terstondt seyde / soo u E. dese conditie aennemen / is wel / ende soo niet sullen weer met onse wapenen handelen / derhalven ghenootsaeckt geweest ons over te geven / ende de volgende conditien (in 't Portugees geschreven ende in 't duyts overgeset) te accepteren.

Den vyandt brenght houdt/ stroo/ende buskruyt onder 't huys.

Alsoo door desen tegenwoordigen oorlogh gheforseert zijn, ons over te gheven, in handen van ouse teghenwoordighe Vyanden, de Generale Andere, Vidal de Negraire, en Ioan Ferd. Vieëre, met conditie ende belofte van ons te geven goet quartier, soo wel voor de Brasilianen als voor de duytschen, het selve Swerende by 't H. Euangelio tot getuygenisse der waerheydt ghevende, ons goede Passagie waert ons sal believen, Datum 17 Augusty 1645. ende was ondertekent, Andre Vidal de Negraira, Ioan Ferdenandus Vieëre.

Accoort in Hooghstraten met den vyandt gemaeckt.

Ende nae dat wy bekrachtight waren / versochten nae haer vloote te gaen / om naer Portugael ghesonden te werden / ende niet nae de Bahia / nam Andrea Vidal de pen / ende schreef met zijn eyghen handt / op 't selve accoort / dit volgende.

Dese Senhores sullen gaen naer de Armado, Poujuca, ofte de Cabo ende verklare dat wy niet en zijn vyanden van dese Heeren / maer ghekomen om de Inwoonders te helpen / die in het gantsche Landt seer ghemolesteert waren / ende door Ioan Ferdinandus Vieëre ghegouver

Anno 1645. Augusty.

vernieert wierdt / de Officieren staen wy toe / haer zijdt geweyr / 't welck wy beloovben onder ons woordt als Christenen / ende was onderteekent

Andrea Vidal de Negraira.

De Generalen binnent-huys zijnde / sprack my Ioan Ferdinan. Viere (alsoo wy buyten waren) ende Consenteerde my het zijd geweyr met belofte van my wederomme nae 't Reciffo te sullen senden / waer over ick seer blijde was / doch niet teghenstaende 't voorgaende accoort hebben / nae datse alle blancke Soldaten ontwapent hadden / ende uytgetrocken waren / de Brazilianen die noch omtrent hondert sterck waren / alle in koelen bloede ghedoodt / vermoort / ende leliijck gemartelliseert / doch dit siende / deden noch grooten tegenstant (vermidtse begonden te vermoorden / eerse die het gheweyr afgenomen hadden) voor ende aleer de selve ontwapenen konden / ende alsse nu meynden datse alleene doodt waren / quam een Portugees vaendrich met dry a 4 Soldaten daer by kijcken / die een van de Brazilianen / die onder de dooden seer gequest lach / met een voet aenstiet / seyde den vaendrigh / dese schijnt my noch te leven / den Brazilaen hoorende / datse Portugees spraken / spranck op met een Mes / dat hy noch by hem hadde / stootende daer met den vaendrich 't hert af / ende quetste een van de Soldaten den anderen dat siende / houdt hem terstont den kop stucken / ende tot wraeck van den vaendrigh / gheeft hem wel hondert steecken naer zijn Doodt : op 't huys hadden wy 37 dooden / waer van den Luytenant Trillanius eene was / ende quamen ghevanghen in de Engenho Remeces van Ioan Ferdinandus Vieëre 204 Persoonen daer onder waren den Oversten Hous, den Commandeur Liftry, Capi. Wilt Scheut ende Blaer, drye Luytenants / twee Vaendrichs / drie drye luyden / als Sr. Iacob Dafine, Iacob Vermeulen, ende ick / alwaer wy alle by malkanderen (uyt-ghesondert den Heer Oversten ende zijne Hooghste Officieren) in de Caza de Prugar ghesloten ende bewaert wierden / al eer ick in de Caza de Prugar gheraeckten / so sprack ick metten Padro Coinbre, aen wien ick kennisse hadde / ende my zijnen dienst aen presenteerde / ende alsoo ick hem verhaelde / 't gheene my de Gouverneur Ioan Ferdinandus Vieëre toe-ghesepdt hadde / beloofde my 't selve wel te sullen konnen verkrijghen / tot welcken eynde ick hem eenen schoonen Robijn-Rinck vereerde / den vyandt heeft hier een van zijne voornaemste Capiteynen veel dooden / ende meer als hondert ghequetsten verlooren.

De Brazilianen worden in coelen bloede vermoort.

 18 Dito /

Anno 1645. Augusty.

Den 18. Dito / is den Heer oversten Commandeur Briston, Capiteyn Wild-Schut, ende Blaer / op Paerden van daer nae St. Anthony ghebracht / ende soo voorts nae Serinhain om over Landt de selve nae de Bay te brenghen / doch tusschen Serinhain ende St. Amaro hebbense den goeden Capiteyn Blaer met vier zilvere-koegels uyttet Bosch van den Paerde neder-geschooten / zijnde altijdt gheweest een vermaert Chrijsman / die te beklaghen is / onder en tusschen bleven wy in de Cara de Prugar, noch ghevangen / daer de Portugesen groote Diligentie deden onse Soldaten in haer dienst te krijghen / de selve groote beloften doende / gelijck oock voor mijn vertreck / by de 30 hadden dienst genomen ende quamen daghelijckx noch verscheyden Duytschen by ons die hier en daer gevangen wierden / soo datse te met twee en twee buyten brachten onder den naem van naer 't Reciffo te senden (welcke Popagie my niet en behaeghde / hieldt op van Soliciteren) diense even buyten 't quartier doodt-sloeghen / ghelijck Maximiliaen Guypijn, ende andere: middeler tijdt wierden Iacob vermeulen ende ick beschuldight dat wy daghelijckx door sekrete middelen naer 't Reciffo schreven / ende besocht zijnde / of oock pen of inct by ons was / liepen groot perijckel.

Capitein Blaer vermoort.

d'Vyants Tyrannye.

Den 19. dito / quam aen de Caep binnen 't Fort vander Dussen / een Moulaet, vanden oversten Haus met brieven (van de Portugesen aenden Commandeur Hooghstraten tracterende van zijne ghevangenisse ende nederlaghe / ende dien selven dagh wierdt den Schout Holl / met brieven nae 't Reciffo ghesonden / omme aende Heeren Ho: Raden den staet van 't Poinctael te Remonstreren / ende alsoo den Schipper Marten Thijsen, het Noordergat vande Caep niet dorste uyt zeylen / om dat den Vyandt op 't water-Casteel lagh / maer uyttet Zuyder-gat verhoopte in de Zee te gheraecken / alwaer hy eenighe daghen om het weers halven moeste leggen wachten / zijn eyndelijc de Portugesen tusschen den 22 ende 23 des nachts met twee platte barcken aen boordt gekomen ende genomen.

Wedervaren in 't Fort vander Dussen ende de gevangenisse van Schout Holl.

Den 25. Dito / sonden Martin Soares ende andere Vidal wederom als Gesanten Paulo da Conha, ende Ioan Gomes de mello, met brieven dat sy daer soo veel vrouwen met de Barcq ghekregen hadden / ende vorder offe het Fort niet begeerden over te geven / dat sy wel wisten d'onse niet langer konden houden / waer op by Hoogh-straten ende Ley wierde gheantwoort / ende met eenen versocht / dat de wijven mochten wederomme ghesonden worden / 't welck de Ambassadeurs beloofden te doen middeler tijt haddense de brieven / die met Schout Holl genomen waren / weder doē Copieren / en wierde gecommandeert Schipper Koert Bruynen, om met zijn Galioot dat op de Brantwacht lach na het Reciffo te gaen / die stracx zijn Ancker lichte ende zeyl maeckte / waer op het water-Casteel met drij stucken terstondt vier gaf / ende hy met drie steen stucken daer op antwoorde / ende het gat uyt zeylde / geraeckende des nachts voorby het Reciffo / ende quam in Itamarica / van waer de brieven

brieven

brieven over lant wierden gesonden / Hoogh-straten lied middeler wijle sterck met Canon schieten / sonder dat sulckx scheen noodigh te wesen / als alleen tot verquistinge van het kruyt. Anno 1645. September.

Den 27. Dito / sonden de Gouverneurs de vrouwen wederom met twee ghecommitteerde / ende brieven dat zy verwondert waren over het langhe Tardement van Hooghstraten / belasten d'onse haer alleenlijck te bedancken over het wedersenden van de wijven / maer dat niet konden Resolveren tot de overleveringe van 't Fort / de wijven ondertusschen in 't Fort komende / verhaelden onder de Soldaten het goet tractement / dat haer van de Portugesen was gheschiedt / waer uyt eenighe Fransche Soldaten soo nu alsdan nae de Portugesen over liepen.

29. Dito / Iacob Daffine, Iacob vermeulen, ende ick met noch 12 Soldaten vande Gouverneur Viëre, naer St. Anthony ghesonden / gheconvoyeert van Bahyse Soldaten / die ons wel tracteerden / ende zijn den 30 Dito al daer ghekomen / al waer wy den gevangen Schout Holl drie Bootsgesellen met de Barcq aen de Caep ghenomen zijnde / ende den Luytenant Iacheris die voor ons met de andere Officieren vertrocken was / ende door de sieckte aldaer ghebleven was / vonden / ende des anderen daeghs quamen uyt de Vargie noch 21 Soldaten by ons / ende alsoo wy verhoopten nae de Caep te gaen / om aldaer (gelijck ghesepdt was) gheinbarqueert te werden / doch alsoo het Fort noch niet over was / seyden / nae Serinhain moesten Marcheeren / ende dat wy al daer gescheept souden werden / soo dat den selven Dito / derwaerts ginghen / doch Iacob Daffine door Prins Marinho Falcaon op eenighe klachten aldaer gehouden / ende Schout Holl met ons ghevanghen / doch te paerde gaende / hebben hem achter ons komende / wat verby Tabatinga van den Paerde gheslagen / ende deerlijcken vermoort / waer van Jasper Gaisales Villus, wel de principaelste oorsaeck is / ende des avondts in Poujuca gekomen. Schout Holl vermoort.

Den eersten September, van Poujuca nae Serinhain gemarcheert / geaccompagneert van eenighe booden die ons qualijck handelden / ende zijn des nachts in de Engenho Sibro de Beixo ghebleven / ende des anderen daeghs in Serinhain arriveerende / alwaer wy te samen neghen-en-dartigh Man in een vuyl ende stinckende gat ghesmeeten wierden / daer wy naeulijcks in konden / ende ons qualijck tracteerden.

Dito des morghens vroegh quam een ghereformeert Sargiant / van den Bergh van de Caep binnen 't Fort van der Dussen / met brieven van de Gouverneur aen den Commandeur Hoogh-straten / waer by versochten datse Ostagiers soude senden / om met malkanderen te mogen spreecken / ende dat sy op 't hooghste verwondert waren over Hoogh-stratens langh tarderen / met de overleveringe van 't Fort ofte hem inde Bahia vande Heer Gouverneur Antony Tules da Zilva niet ghe- 't Fort vander Dussen aen 't poinctael door Hooghstraten / den vyant verkocht ende over gegeven.

Anno 1645. September.

genoegh was belooft dat sy bereyt waren nae te komen ofte soo hy hem daer mede niet gecontenteert hielde / dat sy bewaren om de beloften upten name van haren Koninck te augumenteeren / soo dat haer Samenspreken toegestaen is / ende wierden als Ostagiers ghesonden / Iohan Hick, ende den Luytenant Iacob Flemmingh in Rafijn van Capiteyn Poulo da Conha Sotto-Major / ende den Anditeur Generael Francisco Brabo da Silva, die recht op den middagh doen d'onse gingen/afquamen met haer brengende dese volgende articulen.

1.

Dat een yder vrye ende Lijber mogen leven in zijn Religie / sonder daerin verhindert te werden / mids geen ergernisse gevende.

2.

Sal een yder vry ende vranck mogen besitten ende bewoonen / zijn huysen / Landeryen / ende Moolens / die behouwen / bedryvende daer mede zijne Trafficque in de selve quartier (sonder van yemandt daer over gemolesteert te werden) als hy voor desen onder de Subjectie van den Ho: Rade heeft beseten.

3.

Sal aen alle die buyten en binnen 't Fort zijn / soo wel Officiren / als Soldaten ende treyns persoonen / haer volle gagie neffens alle 't ghene zy aen de Compagnie mogen ten achteren zijn / datelijck in Contanten ten vollen betaelt ofte voldaen worden / ende ingevalle / yemant yets by desen Oorlogh verlooren mochten hebben / het zy van Vee / Negros ofte eenighe andere soorten van goederen / van wat of hoedanige conditien die oock souden mogen wesen / sullen hem gerestitueert ende de vermissingen van dien ten diensten betaelt werden.

4.

Sullen aen alle die gene soo wel Soldaten als vrye luyden / die haer wederom willen begheven in dienst van den Coninck van Portugael / voor die selve Soldye daer zy alreede in zijn / ende de Compagnie voor dienen / terstont wederom twee maenden Gagien op de handt werden ghegheven / die daer en teghens begeeren te vertrecken / sullen van hier met alle hare goederen ende Bagagien / vry ende buyten alle onkosten / naer de Bahia gevoert werden / ende van daer naer het Koninckrijck van Portugael/&c.

Waer op den Commandeur Hoogh-straten doen zyn beraet nam / tot des anderen daeghs / ende liedt des avondts in het wacht woordt

belaste

belasten tot aende Corperael in klups / datmen des anderen daeghs morghens krijghs-raet soude houden / daer hy proponneerde / dat het Reciffo soo wel te water als te Lande sodanigh belegert was / dat daer kath noch hondt upt en konde / so datse geen ontset van daer meer hadden te verwachten / doch oock zijn krupt maer en bestont tusschen de 5 ende 600. pont / dat oock de vivres die seer weynigh waren / haest soude opgaen / en dat hy vorder by sich selfs insagh / de goede Conditien die hem van den vyant wierden aengepresenteert / daer hy verhoopten noch wel het eene ofte het andere meer by te verkrijgen / wilde accepteren. Anno 1645. September.

Den gewesen Ritmeester Casper vander Ley, Colonel van de vrye luyden / seyde dat hem geen fort opgedragen was / noch dat hy geen Fort soude overleveren / dat hy zijn Moolen met vrouw ende kinderen daer hadde / ende over sulcks hem ongelegen quam / het upterste te verwachten / dat de conditien van den vyandt billick waren / ende te accepteren.

Den gewesen Capiteyn Iohan Hick, Luytenant Colonel vande vrye luyden / seyde: dat hy een vry man was / en zijn goederen met vrou ende kinderen aldaer hadde in handen vanden vyandt / dat Hoogh-straten Commandeur was dat hy mocht maken soo 't hem goet docht.

Iob Hick, gewesen Luytenant / seyde: dat hy oock een vry man was / die een vrou hadde / ende dat hem ongelegen quam het uptterste te verwachten.

Albert Gerritsen Wedda, gewesen Capiteyn Mor del Campo, seyde: dat hy de conditien accepteerden / ende een man was die alle het zijne daer aen de Caep hadde / dat hy om de Compagnie niet en begeerde te verliesen / dat hy wel wiste / soo hy 't verloor / dat hem de Compagnie geen ander geven soude.

Den Luytenant Wenzel Smit, seyde: dat hy den bruyt van de Compagnie hadde / dat hy naer zijn rossa toe wilde.

Den Luytenant Iacob Flemmingh, seyde: dat men 't Fort noch wel konde houden / ende niet en behoefde over te geven / dat hy wilde vechten tot den laetsten man.

Den Vaendrigh Barent van Tekelen-borgh, ende den Commis Iohannes van Broeck-huysen, seyde: datter noch geen gebreck en was / derhalven gesint waren / te vechten tot den laesten man.

So dat in 't gevolge van 't voor-verhaelde des vyants conditien accepteerden / ende zijn noch den selven avont van den berg upt het vyants leger gekomen Bailo da Conha met Franciscus Broba de Silva, ende andere by haer hebbende eene Somme ghelts / ende zijn inde kercke van 't poinctael ghebracht / Hoogh-straten Commandeerde een yder met zijn knap-sack upt het Fort te trecken / daer noch wel eenighe onwilligh toe waren / soo dat hy haer heftighe woorden gaf / ende wierdt terstondt aen yder Soldaet betaeldt / eens dartigh gulden die vee-

 le niet

Anno 1645. September. le niet begheerden t' ontfanghen / segghende: wy zijn verraden / doch van Hoogh-straten daer toe gedwongen wesende / hebbent moeten nemen gelijck oock den Luytenant Iacob Flemmingh, seer te onvreden zijnde / geen gelt begeerende t'ontfanghen / den verrader Hoogh-straten seer uyt-maeckende / doch naderhandt noch ghenootsaeckt eene Somme gelts aen te nemen / ende heeft Hoogh-straten de Soldaten uyt ghetrocken zijnde / op de vlackte by 't Fort doen sluyten / haer voorhoudende offe den Koninck van Portugael wilde dienen / ende datse onder zijn Commando soude blijven / ghelijck oock eenige terstont dienst namen / ende is alsoo dit Fort op den 8. deses in die verraders handen gekomen.

Den 9 Dito / tot dato in Serinhain ghevangen zijnde / verhoopte niet anders als van daer over water nae de Bahia te gaen / doch ons door den Schipper Gill Loopes, in 't by wesen van Capiteyn Hick, (die uyt 't Fort van der Dussen gekomen was) aengedient werdende dat overlandt nae de Bahia moesten Marcheeren / datse ons noch groote ghenade deden / ende niet ghehouden waren / ons het leven te laten / dat terstont voort moesten / alsoo al een Compagnie was uytghegaen / ons te convoyeren. Edoch een weynigh daer naer den Luytenant Iacheus door een Fransman secretelijck gewaerschout zijnde / dat de Compagnie die uytgegaen was / ordre hadde ons alle te vermoorden / ende datter geen uytkomste was als dienst te nemen / waer toe alle het volck terstont resolveerden doch also den Capiteyn Martin Serinhain, Alvero Frogosa d' Albuquerque gene macht hadden om dit volck aen te nemen sonder speciale last vande Gouverneurs / hebben daer met uytstel bekomen / ende quam de Compagnie wederom binnen. Ondertusschen hoorden wy aen de strant / dapper met Canon schieten / ende des anderen-daeghs quamen in Serinhain veel gequetsten en meest alle de gene die van de Portugese schepen ghevlucht waren / ende verstonden hoe den Heer Admirael Lichthart de Portugese vloot in Tamandra hadde aengetast ende gedestrueert / voorgevende dat d'onse gheen quartier en gaven / dien volgens ons oock begheerden te vermoorden / soo dat wy aldaer in gedurige vresen bleven ende leefden.

De gevangens moeten overlant na de Bahia gaen.

De gevangene presenteeren uyt vrese vande Doot den vyant te dienen.

Lichthart aen Tamandare met des vyants Schepen doende.

Den 17 Dito / van Porto de Calvo / dat t' Sedert den 11 Augusty / als wanneerse geheel belegert bleven / verscheyde schermutselen met den vyandt hebben gehadt / die tot diverse malen d' onse tot by hare wallen quamen besoecken / daer op d' onse te met eenige uytvallen deden / den 16 dito heeft den vyant een brief aen een stock daer een wit Vlaggeken aen was / voor 't Fort neder-stelt / den Commandeur Flury denselven doende halen / zijn de door Christoffel Linisz de Var Conselhos H e d' Engenho ende Capiteyn Mor vande Boeren van porto Calvo geschreven / waerinne was seecker gedicht op rijm ghestelt / dat de Commandeur voor alle het volck luyde dede lesen / hoe eene groote Armade aen Tamandare gelant / 't Reciffo te water met 30 Schepen / ende te lande belegert was / als mede het poinctael dat het Fort Mauritius sich hadde over-

Porto Calva overgegeven.

overghegeven / dat Itamarica Paraiba ende Rio Grando soodanigh waren gheblocqueert / datter niets uyt noch in en konde / ende dat den Coninck van Portugael het landt voor geldt gekocht hadde / ende alle de belegeringh maer besteken werck was / ende veele groote kemisse hier van hadden / dat Roeladt Carpentier, ende andere vrye in hare huysen / ende Ingenhos woonden / ende datse met haer oock wel wilden handelen / ende waeromme dat sy alleen het uyterste souden verwachten / middelertijdt hadden d'onse 8 a 10. Man de meeste nachten in Embuschado om eenige ghevanghen ende rechte kontschap te krijghen / doch niet bekomen. Anno 1645. September.

Den 24. Dito / quam tot Secours van des vyants legher / Capiteyn Lourenco Carneiro da Rousie met zijne Compagnie Bahise Soldaten/komende van Serinhain, die het Commando vande geheele belegeringe aennam / ende d'onse de selve siende komen / vermeynden't haer ontset te zijn/derhalven lieten het Vaendel wapen/en roerden den trommel, doch waren bedroghen / ende weynigh tijdts daer naer quam den vaendrigh van Loo Carneira 't Fort op eyschen / segghende : het poinctael over was / ende een yder wederom in vreden naer hare wooningen waren / ende dat zy uyt den Frans-man Pisiot verstaen hadden/d'onse haer krupt nat ende bedorven was / ende den 5. September / quam den voorsz vaendrigh wederom die den Commandeur seyde 't Fort wederom opgeeyscht hadden / den 9 dito quam eenen anderen vaendrigh binnen 't Fort die 't selfde voor de laetste reyse op-eyschten / den welcken verhaelden hoe den oversten Haus in de Pargie gheslagen / ende den 2 deses St. Amoro ende haer leger gepasseert was / nae de Bahia gevanghen gaende/ende dat in weynigh daghen 't Reciffo oock soude over zijn/ den Commandeur doch van beraet nemende / is den Vaendrigh weder vertrocken / ondertusschen begonden de Soldaten uyt dese tijdinghe onwilligh te werden / den 11 dito quam den Heer d'Engenho Domingo Gonsaz Mazagam met een anderen vaendrigh binnen 't Fort antwoordt van zijn beraet versoeckende/met brengende een Brief van Iohan Hick, aen zijn Broeder Iob Hick, daer uyt het overgaen van 't Poinctael (dat andersins niet konden glooven) hebben verstaen / soo dat op den 15. deses den Luytenant Nicolaes Ouden-dorp met den Joode Isaacq Carvalha, als Tolck naer den vyandt sonden / ende quam wederom Domingo Gonsaz Masagam met den Vaendrigh voorsz binnen / ende wiert dien dagh 't accoort getroffen / dat aen d'onse soude ghegeven goet quartier ende passagie over de Zee na de Bahia/dien volgende op dato / den 17. September / met volle geweer / vlieghende Vaendel / slaende Trommel / ende brandende Lonten / nae krijghs manieren uyttrecken / volghens 't accoort ende de Artikulen / die den Commandeur onder sich houdt / ende al-hoe-wel aen d'onse bequaem vaertuygh was belooft / om naer de Bahia te gaen / is efter maer een kleyn Barcq verschaft / daer den Commandeur met 3 a 4 persoonen / in konden/ende moeste de reste / te weten / omtrent sestigh man / over Lant Marcheren

 ende

Anno 1645. September. ende bleven aldaer eenighe / als de Capiteyn vande Burgerije / David de Vries, in zijne Engenijo / ende andere die onder paspoort woonen.

'T Fort Maritio met accoort overgegeven.

Den 18. Dito van Rio St. Francisco upt 't Fort Mauritio, hoe dat 't sedert den 12. Augusti / als wanneer wy geheel belegert bleven / vanden Vyandt verscheyde actacca hebben ghehadt / die nacht ende dagh d'onse niet rusten lieten / alsoose continueelijck met Snap-hanen van achter, eenighe klippen / die dicht by de wallen zijn / schooten / ende omtrent den 7. dito arriveerde in de Riviere Schipper Ian Hoen, met Vivres voor 't Fort / ende dat in Seregippe Del Ree, den Commandeur Koyn sulckx vernemende / sondt twee Soldaten om op den besten middel den Schipper te waerschouwen vande belegheringhe / doch den Schipper te stout zijnde / wilde niet weder upt loopen / ende werdt alsoo vande vyandt ghenomen / met verlies van een Man ende 5 a 6 ghequetsten / ende die van buyten sonden aen d'onse verscheyde gecommitteerde / haer latende voorstaen / 't Fort voor eenige Coucalen Beesten van den Commandeur te koopen / waer over den Commandeur sich seer verstoorde / segghende: met gheen verraders te doen te hebben / ende dat niet als kruyt ende Loot ten besten hadden / derhalven van soodanighe Feilterije niet begeerde te hooren / over sulckx wel vertrecken mochte van waer hy ghekomen was / ende naer eenighe daghen wederom eenen ghesant aen d'onse ghesonden / mette ghevanghen die inde Barcq van Ian Hoen ghenomen waren / Rapporterende hoe den Heer Oversten Hous in de Vargie gheslaghen / ende mette principaelste Officieren ghevangen / ende nae de Bahia over Landt ghevoert wierden / dattet Reciffo mede soodanigh benauwt was / ende ghenoeghsaem te doen hadden / sich selven te redden / over sulckx gheen secours te verwachten hadden / 't welck groote verslaghentheydt onder de Soldaten brachte.

Derhalven met gemeene stemmen van accoort soude spreken / hebben Krijghs-Raet gehouden / hare Resolutie op 't Papier gebracht / ende gecommitteert om met den vyand te handelen / Capiteyn Philippo Schacht, ende den Schepen Lubbert van Coeverden, so dat hare resolutie ende articulen luyden als volght.

Wy onderschreven Officieren alhier in 't Fort Mauritio aen Rio St. Francisco, van daghe zijnde den 17 September 1645 by malkanderen vergadert / ende upt hooghdringende noodt ende reden moveert / ghelijck volgens verhaelt / 't voornoemde Fort met accoord aen den vyand over te geven.

I.

Nademael ons ammunitie van Oorlog / te weten Kruyt ende Loot / die

wy

wy gedurende onse belegeringhe by de ses weecken / gelijck oock van te voren gemanageert hebben / nu rechte voort begeven heeft / ende niet meer voorhanden is / als wy voor een reys inde Bandeliers konnen bergen / so dat wy vorder niet hebben waer mede ons lijf konnen defenderen. Anno 1645. September.

2.

Om dat de Vivres van gelijcken oock beginnen te begeven / vermids als morgen het laetste rantsoen vleys sal werden uytgegeven.

3.

Om dat naer alle Apparentie geen secours van't Reciffo te verwachten hebben / vermids wy seecker genoegh hebben / dat de meeste part van ons volck met den Heer Luytenant Colonel Hous alrede geslagen is / ende dat het Reciffo sodanigh benauwt is / datter sich selven qualijck sal konnen redderen / ende als het al ghebeurden / dat een ofte twee Barcquen met volck / ofte andere behoeften souden moghen hier komen / so zijn wy verseeckert / dat den vyand alhier met 300 Man / ende om laegh met vaertuygh daer op legghen passen / om de selve ons af te nemen / gelyck alreede geschiet is.

4.

Om dat ons seeckerlijck bekendt is / dat des Vyands Macht van daghe tot daghe vermeerdert (die teghenwoordigh inde Achthondert Man sijn) ende de onse ter contrarie vermindert / ghelijck als blijckt ; want wy ons niet stercker bevinden / te weten van gesont volck / als hondert seven-en-veertigh Soldaten / Dertigh Kreyns-Persoonen / ende twintigh vrije Luyden / is te samen hondert seventnegh entigh koppen / die dienst konnen doen / ende dat wy daer met te besetten hebben voor eerst het Fort / 't welck twee hondert ses-en-sestigh Roeden in 't begrijp houdt / ten tweeden / een buyten werck voor de Poort van t' Sestigh Roeden / tot de Defensie vande Water-haelders. Item / een borst-weeringh onder aen de Klippen / daer Seven Man altijdt leggen moeten / tot Mentuatie van 't water / ende aenkomende secours / soo dat by de twee Roeden lanck voor yeder Man komt te besetten / vorders is 't oock bekent / datter gheen Palissaden om het Fort zijn / ende de Wallen die onlangs op gemaeckt zijn geweest zijn nu tegenwoordigh door het Continueelijck Reghenen weder soo entrampoineert / ende vervallen / dat men van buyten ghemackelijck daer oploopen kan / ende soo dat men nae insien van Oorloghs erva-

Anno 1645. September. ervaerne onmogelijck is/met sodanige kleyne macht/ sulcke groote wijtloopende wercken teghens 't groot gewelt van den vyandt te Maynteneren.

5.

Dat wy oock gene gelegentheydt hebben gehadt om het Fort af te snijden / vermids het op Klippen leyd / ende binnen niet so veel aerde is te bekomen / waer van men een ander wal soude konnen Formeren.

Item / waer sulckx te doen geweest / so sout ons aen Materialen ende volck gemanqueert hebben / de welcke sodanige wercken die in haest moeten gemaekt zijn/vereyschen.

6.

Dat ons volck door het slechte Tractement van lijf-tocht / continueelijck waken op de wallen / ende geen kleedinge aen 't lijf hebbende/ sodanigh vermoeyt ende flaeuwhertigh beginnen te werden so dat het onmogelijck is de selve vorder voor mutinatie te onthouden.

Also hebben wy naer rijpe deliberatie / door vernoemde ende andere Consideratien / gesamentlijck met malkanderen geresolveert / gelijck wy resolveeren mids desen / teghen Morgen / zynde den 18 deses met den Vyant in accoort te treden / en naer dat wy 't accoort best van hem sullen verkrijgen konnen / te accepteren ; ende tot teycken der waerheyt hebben wy sulckx met onse eygene handen gesamentlijck onderteyckent. Aldus gedaen in onse vergaderinge alhier in 't Fort Maritio dato ut supra ende was geteyckent.

D. V. Koyn	Philip Schacht
Hans Pieterſz Smit,	Thomas Pay
Huybert Dop	Barent vlieger,
Hans Paap	Boudewijn de Iager
Thomas Pouwelſz	Pieter Rotterdam,
Wolf Reurſeits	Lubbert van Coeverden

Wy ondergeschreven Officieren alhier in 't Fort Maritio geven te verstaen / aen den Manhaften Nicolae Aranha, Commandeur over de Portugese Troupen / alhier aen Rio St. Franciſco, hoe dat wy gemoveert zijn door redenen ende oorsaeck / om met V. E. inoppointement te treden / aengaende onse Fortressen / op conditien dat V. E. ons volgende poincten ende articulen sullen toestaen / waer toe ghecommitteert zijn Capiteyn Philip Schacht, ende den Schepen Lubbert van Coeverden.

1. Dat

Anno 1645. September.

1.

Dat de Heer Nicola Aranha ons toestae met alle man te moghen aftrecken van hier tot het Reciffo met vliegende vaendelen / Tamboers / over ende onder ghewepr / Coeghels in den mondt / dobbeler brandende Lonten / gelijck de Soldaten maniere / ende haer luyden voor desen geschiet is.

2.

Dat wy allegader soo Soldaten / vrye luyden / Joden vrouwen ende kinderen / alle onse Bagagie / Kisten ende Kassen / Negros ende Negrumen / ende paerden / vry ende ongemoveert mogen met ons nemen.

3.

Dat de Heer Nicola Aranha, ons bequaem vaertugh sal beschaffen / waer mede wy neffens onse Bagagie bequamelijck naer 't Reciffo konnen overkomen.

4.

Dat wy drie Canons / die yder 6 ℔ yser schieten moghen met haer affuyten met ons nemen.

5.

Dat den voornoemden Heer / een Officier met ons senden sal / om ons vry ende seecker sonder vorder van des vyants volck gemolesteert te werden / naer het Reciffo te convoyeren / ende leveren sal in handen van onse Heeren ende Meesters / eude by aldien 't Reciffo alrede mochte over wesen eer dat wy daer souden komen / soo sal den voorsz Officier ons vry sonder verder gemolesteert te werden / ons leveren aen den Generael die aldaer sal Commanderen / de welcken sal gehouden zijn / ons vrye Passagie te geven / naer ons Vaderlant.

6.

Dat wy mogen versien werden / eer dat wy hier van daen gaen met behoeftige lijff-tocht / ende fictalie waer mede wy bequamelijck over wech konnen komen.

7. Dat

Anno 1645.
September.

7.

Dat de gevangenen die tegenwoordigh in haer handen zijn / vry sullen gegeven worden / ende met ons mogen gaen.

8.

Dat den Officier / die tot Convoy met ons gaet / sal gehouden zijn / by aldien 't Reciffo mochte belegert wesen / ons vry ende ongehindert door des vyants vloot op 't Reciffo te brengen.

Van dese Artikulen heeft den Heer Nicola Aranha , sommighe toegestaen / ende eenige niet / waer over geresolveert is voor de tweede male den Capiteyn Schacht ende Cœverden derwaerts / als gecommitteerde te senden / met dit volgende noch te versoecken / op de antwoorde van Nicola Aranha.

1.

Dat naer dat wy ons geweer afghelept sullen hebben / onse vaendelen van de stengen te moghen scheuren / by aldien wy de selve niet moghen mede nemen / Item dat wy ons Syd-geweer moghen mede nemen.

2.

Dat de Heer Nicola Aranha, sal respijt geven om te vertrecken drie dagen / te weten / tot op den 21 September / gelijck Soldaten maniere vereyscht.

3.

Dat alle Officieren / te weten / Capiteyns / Luytenants / Vaendrighs / Sergeanten / Wacht-meesters / werck-baes / Schout / Schepen / Secretaris / Commisen / ende Auditeur hare Negros ofte Negerinnen moghen mede nemen / om hare Bagagie te draghen.

4.

Dat wy allegaer soo veel Bagagie mogen met ons nemen / als wy met onse slaven ende paerden sullen konnen draghen / sonder eenighsins gevisiteert te werden.

5. Dat

5. Anno 1645. September.

Dat onse siecken ende gequetsten / nevens de Wijven ende kinderen/ sonder haer Bagagie ghevisiteert te werden / vry moghen overghebracht werden naer de Bahia / met bequaem vaertuygh / ende convoy.

6.

Dat de Officieren ende vrije luyden / nevens hare Wijven / elck een kist vol Bagagie / vry ende sonder gevisiteert te worden / mogen met de Barcq over senden.

Antwoort van den Edel. Heer Nicola Aranha.

Antwoorde op alle de Propositien die den Heer Commandeur ende zijn Officieren myn doen / dat ick haer toe stae de volghende Conditien.

1.

Alle sullen naer de Bahia ghesonden werden / gheconvoyeert van een Capiteyn, die ghehouden sal zijn V. E. aldaer te leveren / ende sullen upttrecken met haer geweer / tot daer 't ons belieft/ de Officieren sullen met haer nemen haer Zijdt-geweer / ende sullen upttrecken met geweer op de Schouders / koeghels in de mondt / brandende Lonten / slaende Trommen / ende vliegende Vaendels / gelijck Oorloghs maniere/ ende vijf vrije luyden sullen mogen behouden haer houwers.

2.

Alle Officieren sullen met haer nemen hare Bagagie/ ende de Soldaten 't hare / ende noch staen wy toe yder Officier een Neger / die op een Lijste sullen staen.

3.

Den tijdt die ick gheve / is tot Morghen-ochtent ten acht uuren / alsoo d'Inwoonders my gheen meerder tijdt willen vergunnen / doch de Hooft-Officeren sullen by my mogen blijven in 't Fort/ so lange alst haer belieft.

Anno 1645. September.

4.

Dat aen Vrouw en kleederen niet sal geroert werden/ende de Hooft-Officieren salmen paerden bestellen tot inde Bahia.

5.

Zal een barcq bestelt werden / daerinne de vrouwen / kinderen / ende gequesten mogen gaen ende staen / waer toe datse hier inne moge schepen de Bagagie diese overlandt niet dragen konnen : de vrye luyden sullen oock mogen upttrecken met haer kleederen ende knap sacken.

Dit is 't gene ick toe-gestaen heb aen de Hollanders/also ick niet gekomen ben om haer oorlogh aen te doen / maer omme de inwoonders te seconderen die om gene redenen toestaen ick meerder consentere:ende op dat hier aen niet manqueren sal / hebbe gemaeckt dit papier / op heden den 18 September 1645. ende was geteeckent by de volghende/ dat als Capiteynen waren.

Nicola Aranha Patecheququo
Valentijn da Roche
Adriaen da Roche
Francisco Lopes de Mattos,
Diogo d'Oliveiro Serp.
Pedro Aranha
Iasper Ferdinandus Vilan.

Wy ondergeschreven Officieren in 't Fort Mauritio, verklaren midts desen / nademael wy niet meer verkrijghen konnen het voorsz accoort hier boven verhaelt te accepteren / ende daermede te vreden te wesen / ende tot teycken der waerheydt hebben wy sulcks gesamentlijck onderteyckent / aldus ghedaen in 't Fort Mauritius, aen Rio St. Francisco, in onse vergaderinge / den 18 September 1645. ende was onder-teeckent :

D. V. Koyn
Philip Schacht
Thomas Pay
Hans Pietersz Smit,
Wolf Koeseits
Willem Cloot,
Hans Paap
Boudewijn de Iager
Pieter Rotterdam,
Lubbert van Coeverden.

Naer 't vertreck vande Commandeur ende Soldaten / die ov erlant na de Bahia Marcheerden / arriveert inde Riviere / Capiteyn Willem Lambertsz, by hem hebbende een Joch-boot / ende drie Barcquen / wel van gheschut versien / met ordre om d' onse van 't Fort Mauritio

Anno 1645. September.

tio porto de Calvo, ende Seregippe del Rey af te halen / ende naer 't Reciffo te brengen / den Commandeur Nicolá Aranha, sondt den waert een Carravel (daer de Bagagie van de overghegheven al gheimbarcqueert was) met een Barcq vol Soldaten / om teghens de Nederlanders te vechten / doch teghen den anderen aenkomende / schoot Capiteyn Willem met zijn stucken / ende den Vyant haer Carravel, op een drooghte verseylende / sprongen na weynigh scherpmutseren alle over boort / soo dat ons eygene Natie den eenen des anderens goet plunderden / verliesende alsoo d'overgegevene alle 't hare / ende soude Capiteyn Willem de Carravel verbrandt hebben / hadden de Nederlandtsche vrouwen daer niet voorghebeden / want den Commandeur Aranha liet sich hooren / by aldien de Hollanders de Carravel verbranden / de vrouwen ende de kinderen te sullen laten vermoorden / ende weynigh tijdts daer nae is Capiteyn Willem wederomme uyt de Rivier vertrocken / alsoo tot het ontset drie daghen te laet ghekomen was.

NB. Staet te Noteren / dat op dese tijt 't Fort in Seregippe del Rey daer Commandeur was den Luytenant Hans Vogels, door een Capiteyn van de Bahia Don Ioan de Souse, oock belegert zijnde / sich mede heeft overghegheven / alsoo 't laetste Broodt in den Oven was / ende anders niet te eten hadden / waer van kruydt ende Aminitie meer als wel versien / doch 't Fort Mauritius ende Porto de Calvo, tamelijcken van kost versien zijnde / meest uyt ghebreck van kruydt ende Lonte hebben moeten overgeven.

Seregippo del Rey overgegeven.

Dito / t'sedert den negenden deses in Serinhain in 't gat ghelegen / arriveerde den 14 a 15 dito aldaer eenen troup ghevanghenen die haer aen 't Poinctael hadden overgegheven / ontrent de 60 Man sterck zijnde / die in een ander gat wierden geleyt / soo dat men met haer niet spreken mochte.

Den 16. Dito quamen tijdinghe hoe onse troup den dienst gherefuseert was / ende wiert ons aengeseght / op Morgen overlant nae de Bahia te Marcheren / ons niet anders te verstaen gevende / als dat ons op den wegh souden neder maken : des anderen daeghs / den 17. Dito / 's morgens quamen eenighe duytsche vrouwen / die aldaer onder paspoort met het overgaen van 't Fort waren blijven woonen (ende met ons niet spreken mochten) de deure van het Gat daer wy in lagen / heen ende weder schuyvende / passeeren / ende een weynigh daer na quam Capiteyn Hick, om zijn af-scheyt van ons te nemen / ende zijnen dienaer hem volghende / quamen by ons binnen / die beyde soo hartigh schreyden / dat zy met ons niet spreken konden / 't welck veel stoute Soldaten / tot schreyen beweeghde / ende als wy vraeghden offer swarigheydt was / werdt ons gheantwoort soo den Troup van de Caep met ons Marcheerden (die met

De gevangens het dienen gerefuseert ende moete overlant na de Bahia.

De gevangens in doots perijckel.

Anno 1645 September.

accoordt overghegaen / ende wy vechtende in 't Veldt ghenomen waren) gheen perijckel liepen : maer andersins swegen stil / so dat wy buyten de deure alle op eenen rijgh ghestelt zijnde / ons besochten : ende eenighe messen / die noch onder sommighe waren / af ghenomen ; Onsen Troup bestaende in 3 Luytenants / 2 Vaendrighs / 6 Sargeanten / Iacob Vermeulen ende my / met noch 36 ghemeene Soldaten die alle in de Margien ghevanghen waren ghekreghen / buyten ghebracht zijnde / den Troep vande de Caep aldaer blijvende / in 't upttrecken van 't Dorp schreyden de duytse Vrouwen bitterlijck / so dat anders niet wisten als dat onse laeste tijdt ghekomen was / Marcheerende alsoo naer St. Amaro in groote vreese / ende van daer naer Rio Froznora , geaccompagneert van eenighe boeren / alwaer wy des Naermiddaeghs quamen / ende t'Savonts arriveerden daer oock den Troep vande Caep / soo dat daer door veel beter te vreden bleven.

De gevangenē vermeynen haer laeste uur ghekozen is.

Den 18 Dito quamen in Oena , alwaer in 't Dorp veel Brasilianen / ende Boeren in 't ghewéer vonden staen / dat ons weder nieuwe vreese maeckte / ende sijn des nachts inde Molen van Diogo Pays ghebleven.

Den 19. Dito ghecompagneert van twee Compagnien Boeren / ende quamen des nachts omtrent te elf uuren inde Molen van Rodrigo de Barros (hebbende dien Dagh 32 goede Bergen gepasseert / ende stijf negen goede Mijlen ghemarcheert) daer wy des anderen daeghs stil bleven / ende verstonden aldaer 't overgaen van Porto do Calvo , alwaer sy met het volck van de Caep quamen te spreken / ende verstonden uyt Iacob Daffine (die in St. Anthoni ghelaten hadden) hoe hem Pedro Marinho Falcaon naer ons vertreck uyt St. Anthonij de Cabo in kettingh hadde doen klincken / hem beschuldighende dat hy even voor de Revolte eenen Brief aen de Hooghe Raden hadde gheschreven / uyt een seecker Portugees verstaen te hebben / dat den Ritmeester Ley , ende Capiteyn Hick kennisse van dese revolte hadden / welcken Brief de Heer Bul-straten aen Capiteyn Ley (te samen Compeers zijnde) soude hebben ghesonden / om te sien wat van hem ghesegt wierde / die Pedro Marinha Falcaon seyden van den Ridtmeester Ley (zijn Swagher wesende / ontfanghen te hebben / ende hem konde thoonen / ende ten ware om den voornoemden Brief / dat noch Hooghstraten , Ley , ofte Hick niet binnen 't Fort van der Dussen soude hebben ghegaen / maer nu om haere eeres halven / hadden moeten doen ; dat hy oock over sulckx oorsaecke was / dat den Oorlogh aldaer aen de Caep soo langhe duurden / dreyghende soo haest het Fort over was hem soude doen op hanghen / weynigh daghen naer het

Jacob Dassine in doots noode over missive door Bulstraten aen Ley gesonden

het Fort over was / is by den Auditeur Generael Ferdinandus Brabo da Zilva, gheintensieert / ende vry ghekendt / hem consenterende na de Bahia te mogen gaen. Anno 1645. October.

Den 21. Dito / geconvoyeert van 60 a 70 Matroosen / die hare Schepen van d'onse aen Tamandare waren genomen / ende alles ghe-plundert / alleen gheluckigh haer het leven was overgebleven / die met ons tot in de Bahia sullen gaen / soo dat wy des avonts in Camaregibi quamen / ende den

22. Dito inde Moolen van Domgos Gonsalies Masagam passerende / quamen des avondts in de Moolen van St. Anthony Grando, aldaer den Commies van Diemen met noch 3 a 4 Duytschen van Porto de Calvo, saghen eenighe Bagagie by haer hebbende / doch mochten metten anderen niet spreecken / ende quamen den 23. deses aende Reviere / St. Anthony de Grando, aen de strant / ende so voorts nae Allagoa, alwaer wy de Ghevanghenen van Porto de Calvo, die voor ons ghe-marcheert waren / onderhaelden; ende quamen ontrent October aende Rio St. Francisco, vindende 't Fort in des Vyandts handen / die doende waren het selve te slechten / ende alsoo de Boeren van dat quartier aenhielden ons te vermoorden / heeft den Commandeur Nicolaes Aranha ons over de Rivieren doen setten / alwaer wy meer verseeckert waren / ende vonden aldaer drie Duytschen / die onlanghs aldaer vermoort waren / soo dat wy daer drie daghen rusteden / ende voorts Marcheerende nae Rio St. Francisco, vonden op den wegh 6 a 7 dooden / die kortelijck schenen vermoordt te zijn / ende verstonden naderhandt / datse van de Troepen van Rio St. Francisco, ende Seregippe Del Rey achter gheblevenwaren. De boeren houden aen de gevangens te vermoorden.

Ick was doen seer qualijck ghestelt met Bloedt-sweeren onder de voeten / ende een groote Apostumie binnen aen 't dicke van 't been die door brack / ende een groot gat maeckte / ende niet hebbende om 't selve te ghenesen / soo dat by naer achter ghebleven soude hebben / ten ware my dese Dooden groote vreese hadden aenghebracht / te meer alsoo alle die van onse Troupen achterbleven / ende niet Marcheeren konden / wierden terstont neder ghemaeckt / soo dat van de noodt een deught moest ghemaeckt zijn / voordts Marcheerende door de Macca van St. Ioan, alwaer wy groote hongher leden (ghelijck wy de gantsche Reyse groote Commer verdraghen hebben) ende een seer vuylen wegh hadden / die naeuwelijckx te ghebruycken was / soo dat wy den 24 dito aen het Casteel St. Philippo quamen / ende van daer met een Barcq (om de Fortificatie niet te passeeren) in de Bahia ghebracht / soo dat den 25 Dito smorghens binnen de Stadt St. Salvador zijn ghearriveert / Godt hebbe lof / die ons van een soo grooten perijckel heeft laten De ghevangenen arriveeren inde Bahia.

Anno 1645 September.

laten bij komen ende behouden Reys heeft gegeven / wy hebben van onsen Troup 15 Man achter ghelaten/ die eenige voor onse ooghen zijn gedoodt / ende de reste vertrouwe oock niet te voorschijn sullen komen / de Soldaten wierden vanden Coninck vier ende een halve stuyver daeghs / ende alle Maente een alq. Farinhe (gelijck de Soldaten van den Coninck hebben) tot Rantsoen ghegeven/ende de Officieren in Borghers huysen gelogeert/ende ick tot Gregorio Mendez Brandan/ die my seer qualijck Tracteerde / den Heer Oversten Hous , Commandeur Listrij , ende Capiteyn Wiltschut , waren eenighe daghen voor ons gearriveert / die te samen in een huys ghevangen waren / sonder dat yemandt met haer spreecken mochten : De Commandeurs Koyn, Flory , ende Hans Vogel , vertrocken den 27. Dito in twee Carravellen naer Portugael / den 27 dito arriveerden in de Bahia van Ilje de Madere twee Carravellen met 300 Man.

Ady den 2. December , quamen uyt Portugael 3 Carravellen , in hebbende 150 Man / ende des nachts wierden 200 Soldaten in twee Carravellen naer Pharnambuco gesonden.

Den 5. dito arriveerde uyt Portugael 1 Carravel met 50 Soldaten/ ende tegens den avondt / is 600 Man in 't gheweer geweest / die des nachts bedecktelijck naer Pharnambuco Marcheerden.

Den 7. Dito zijn twee Carravellen nae Phernambuco vertrocken / d'eene met amunitie van Oorlogh / ende d'ander met koopmanschappen / meest aengaende Pieter Iooften Boeck , die in Persoon mede derwaerts gingh.

Den 11. dito arriveerde inde Bahia de Heer Ritmeester Ley , Capiteyn Iohan Hick , ende Hendrick Hondius , met verscheyde anderen/ rapporterende dat de Portugesen op 't Eylant Tamarica 't hooft hadden gestooten / ende dat Capiteyn Claes Claesz by de Portugesen dienende / met 64 uytghelesene Soldaten naer 't Reciffo waren overgeloopen/ ende dat dienvolgens de Portugesen de Nederlanders, die by haer dienden / een goeden Troup / wel 300 Man sterck) alle hadden vermoort / midsgaders verscheyden Troupen ghevanghen/ diese op den wegh nae de Bahia / seer deerlijck hebben ter neder gemaeckt / sonder aensien van Vrouwen ende kinderen / die in Serinhain ende op andere plaetsen onder paspoorten waren blijven woonen / ende dat de Gouverneurs een Placcaet hadden doen affigeren / niemandt wooninghe te Consenteren / als den verrader Hooghstraten , Albert Gerritsz Wedde , Iob Hick , Francisco Latour , die by haer als Sergeant Majoor dient / Daniel de Haen , ende Roelant Carpentier , wiens namen sy in 't voorschreven Placcaet hebben verhaelt / ende de reste bleven aen alle rigreur overgegeven / ofte moesten haer nae de Bahia retireren.

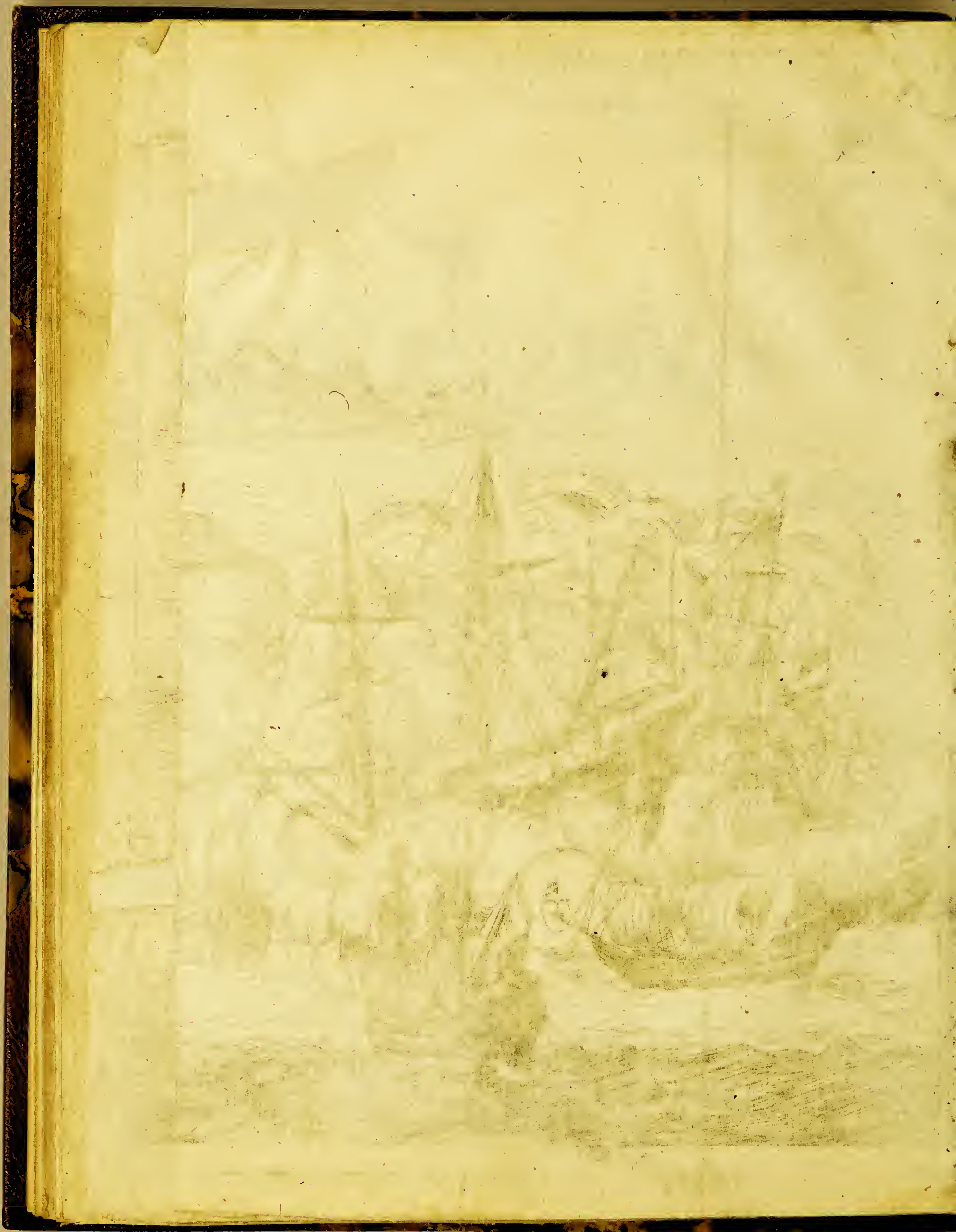
Moordt in Pharnambuco

Den 12. Dito verthoonde sich een Hollands Schip inde Bay recht voor de Stadt / ende des avondts vertrocken de Carravellen yeder met 150 Soldaten / om op 't voorschreven Schip te kruyssen/ doch quamen onverrichter saecke weder binnen.

Den

N° 4. INT JORNAEL VAN. C. claeß. FOLY. 31.

Den 14 dito arriveerden 2 Carravellen upt Lisbona d'eene met 50 Soldaten / ende d'ander met Amunitie van Oorlogh / te weten gheschut / krupt ende Lonten &c. Anno 1646. Ianuarij.

Den 15. dito / arriveert 't Schip vande Contractament / Mattheus Lopes Franco / upt de Cabo St. Augustijn komende / zijnde van't voorschreven Hollands Schip ghejaeght / ende ghերesolveert gheweest / by aldien de Hollander hem niet verlaten hadde / hem teghens de Wal te jagen.

Den 16. Dito quam tijdinge dat de Hollanders eenige Carravellen met Wijnen / van Ilje Madere komende / ende 't Reciffo hadden moeten aendoen / van de Hollanders genomen / ende alle het volck aende Rede opghehanghen.

Den 19. Dito arriveerden David de Vries, ende den Auditeur Generael Francisco Brabo da Zilva, die van den Gouverneur op ontboden was / om reden te geven vanden grooten Moordt / die in Pharnambuco in swangh gingh.

Den 21. Dito zijn inde Bahia door Ioan Ferdinandus Vière gevanghen ghesonden / de volgende Portugesen / om dat sy haer niet met de gerevolteerden wilden conjungeren / waer onder den genen is / die een vande eerste ontdeckers der Conspiratie / ende Verraderije is geweest / Anthonio d'Olivier, Francisco d'Olivier, Pedro Lopes de Viera, Duarte Nunes, Diogo Mines, Funtes Cosmo d'Abreu, Iaques Feres, Iohan Dias, Bijta Gonsalvo, Nova Mora, met zijn Broeder / ende twee a drie anderen / dat gheen vande minste upt Pharnambuco zijn / ende werden van den Gouverneur Anthony Thelles qualijck ghehandelt. Gequalificeerde Portugesen door Viere in de Bahia ghevangen ghebracht.

Ady Den 2 Ianuarij quam tijdinge dat d'onse een Carravel met Backeljau hadden genomen.

Den 6. Dito is den Heer Oversten Hous in een Carravel upt de Bahia naer Portugael t' Seyl gegaen / heen ende weder by den Gouverneur zijn af-scheyt ghenomen hebbende / is door eenige Capiteynen aen boort gebracht.

Den 11. Dito quam inde Bahia te water Francisco Latour, doende Rapoort van den Oorlogh in Phernambuco ende met een zijn Commisse versoeckende.

Den self den dito / den 8 verleden / is alhier upt Angola gearriveert een Jacht met 200 Negros / met tijdinghe dat de Gouverneur Pedro Sesar, met twee groote Schepen volghen souden / die den 14 ende den 15 arriveerden / mede brenghende 2000 Stuckx Negros / waer van 900 stuckx den Gouverneur Pedro Sesar particulier [illegible] behoorden / en de reste voor de Dominie van den Koninck.

Den 14. Dito is Latour wederom na Ph[illegible]buco vertrocken / met hem gaende Hendrick Hondius, Sch[illegible] van den Verrader Hooghstraten, ende gingh de[illegible] gen[illegible] dat hem een somme Gelds was met ghegeven / [illegible] of [illegible]der Port, ende specialijcken was

Anno 1645. Februarij.

was ghesept / d'Effogados daer met te incorporeren / ende gingh oock den roep / dat den Gouverneur Antonio Telles nae Pharnambuco soude vertrecken / om den Oorlogh te vervorderen / latende de Bahia onder den Gouverneur Pedro Sesar.

Ady Den 8 Februarij, quam tijdinge / dat Camaraon aen Rio Grande geslagen ende selfs vermits wiert / ende dat Henrico Dias, vermeynende sich vast te maken op 't Eylandeken / inde Reviere Capwartby van de Compagnie uyt de Effogados geslagen waren / met verlies aen beyde syden.

Den 22. Dito isser een Post uyt haer Leger van Pharnambuco ghekomen / tijdinge brengende / dat d'onse voor 6 weken / een Barcq ghenomen hadden / met Kruyt ende Lonten / so tot assistentie van haer Leger / van hier vertrocken was; Met de voorschreven Post is gekomen een brief vanden verrader Hooghstraten, aen zijn Schoon-Soon Hondius gedateert / van den 25 ende den 28 Ianuarij 1646. groot zijnde omtrent drie vellen / met zijn eyghen handt gheschreven / waer van de principaelste poincten materie van staet zijnde / aldus luyden.

Missive vande verrader Hoog straten / om den Gouverneur Antonio Telles Gecomminiceert te werden.

Eerstelijck / daer hy aen zijn Schoon Soon klaeght over het quaedt Gouvernement in Pharnambuco, dat de Gouverneurs aldaer den tijdt door brachten met slapen / ende Spelen: ende dat Martin Soaris Morno hem het Gouvernement meest aennam / ende 't minste daer toe dede / niet trachtende om eenighe vordere conquesten te doen. Dat de Soldaten groote Hosteliteyt aen de inwoonders bedreven / ende specialijck de Negros van Hendrico Dias, die de luyden hare Negros uyt de kettingen ontslooten / ende wegh voerden / ende als de eygenaers quamen klagen / dat de Gouverneus daerom lachten.

Dat die om dief-thael / ende schelmstucken by de Auditeur in apparentie genomen zijnde / sonder ghehoort ofte gestraft te werden / van den Gouverneur wederom wierden los ghelaten: dat oock Soldaten in zijn huys hebben gewees, die aldaer Beesten / Kalven / ende Schapen hebben gheslacht / 't welck zijn Huysvrouw wilde defenderen / seyden dat sy met haer Man ende dochters Flamengos waren / ende dien volgens / al wat sy besloten / haerlieden toe quam: ende sose niet begeerden te swijgen / datse haer huys met al dat daer in was / samen verbranden souden / ende als sy sulckx aen Martin Soarus klaeghde / kreegh tot antwoort datse wel wat anders te doen hadden / als daer op te letten; Waer uyt kan ghesien werden / die den dienst van zijn Majesteyt behartigen / ende gaerne wel saghen / niet en werden gheacht: ende dat dickmael goede occasie hadden aengewesen / om het Fort de Vijf hoeck te winnen / doen den vyant swack ende weynigh van kruyt / ende Vivres versien was / ende so merckelijcken dienst aen zijne Koninckliјcke Majesteyt hadden konnen ghedaen worden / maer by de Gouverneurs geen ghehoor konden krijgen / dan nu door 't Secours dat den Vyant bekomen heeft / verby was / datter andere genoegh versien waren van Negros / die van 't Reciffo op gevangen waren / ende hem voor zijnen

dienst

dienst niet en had den gegeven / dat alle 't gene voorent verhaelt is / geen beloonínghe voor zijne ghetrouwe diensten waren / die hy aen den Koninck / met het overleveren van 't Fort hadde ghedaen / dat hem soo doende zijn beloften niet na gekomen wierden. Anno 1646. Februarij.

Hoe dat de boeren door 't quaet Gouvernement seer onlustigh waren/ ende geen drie hondert Man by den anderen konden krijgen/alſo na hare huysen ende bossen verliepen / dat oversulckx andere Gouverneurs in Pharnambuco dienden gesonden te werden / in plaets van Martin Soaris ende Ioan Ferdinandus Viëre,ofte datse niet souden conquesteren 't gene sy vermeynden.

Dat vanden vyandt op Ilje Fernando de Noronha ghesonden waren/ 2000 stuckx Negros / daer oock wel een bequamen aenslach op konde gemaeckt werden/ op dat zijn Koninckljcke Majesteyt oock eenige vruchten uyt Brasil soude mogen trecken.

Dat hy oock wel wenschte zijn Pardidos verkocht hadde / ende al uyt Pharnambuco was/ om den Coninck in Portugael meerder dienst te doen.

Hoe dat Albert Gerritſz Wedda, sich op den 5 Ianuarij, in den Capel van St. Ioſeph, in presentie van Andre Vidal, ende de Iuſuyten,hadde ghebiegt/ende 't Sacrament ontfangen/ ende dat hy de Gouverneurs ende Ieſuiten so hadde weten te flatteren/dat hy(beneffens Franciſco Bringeel) voor Ambassadeur naer Portugael is ghecommitteert / doch dat liever ghesien soude hebben / datse een ander bequaem persoon daer toe hadden genomen/als Iob Hick,die beter inde Portugese sprake ervaren is/ende naderhant inde Carravelle gheingarcqueert zijnde,/om naer Portugael te gaen/is in Tamandare aen strant gejaeght/daer de gezanten met alle het volck/haer aen lant salveerden/ende van de Hollanders met hoogwater daer af ghehaelt/ende naer 't Reciffo gebracht/met 300 kisten suycker/een party Tabacq/voorts recommandeerde aen zijn Schoon Soon de groetenisse/en aen alle de Officiren inde Bahia/als Piere Corea Dagama, Ioan da Rouje,Rebelienje,ende Anthoni de Fretas,met sonderlinge recommandatie / desen dagh met den Heer Gouverneur Anthoni Telles da Silva te Communiceren / op dat in alles mochte voorsien ende gheremedicert werden/dato utſupra, ende was getekent D. van Hooghſtraten. Sweers vaert aen dese Missive/ende opent ende opent de selve.

Ende alſo Hondius weder na Pharnambuco vertrocken was/ende ordre gelaten hadde aen Iſaac Sweers, so eenighe brieven quamen / de selve aen te vaerden/die desen te hant ghekomen is/en aen een sekere vrient gecommuniceert (en hebbe alſo een copije bekomen) die hem versochten de selve brief wilden consumeren/en niet aē 't licht mochte komen/op dat de disordre/en 't quaet Gouvernemēt onder haer mogte toenemē/en dat doē den Heer Gouverneur Generael/gheen kennisse mochte krijghen van de Negros op Ilho Fernando de Noronha, ende de Compagnie van sodanige schade mochte bewaert blijven / doch Dito Sweers 't selve/ niet verder komende/secreet gehouden/ heeft sulcx(na dat Iohannes van Broeck-huysen copije daer van hadde) aen den Ritmeester Ley gecommuniceert/ ende hem Sweers levert een brief aen Ley.

Anno 1646 Februarij.

hem den brief in presentie van Capiteyn Hick overgegeven / derhalven met den anderen overleggende / wat met desen brief diende gedaen/ Capiteyn Hick seyde datmense sou verbranden / Ley daer op replicerende dat haer wel bekent was/Sweers niet secreet te zijn/ en by aldien dat den Gouverneur quame te weten / dat sodanighen brief onder haer handen geweest was / en die niet kommende te voorschijn brengen/dat over sulcks op't hooghste inde klem soude geraken. Derhalve na eenige dagen den selven met Piere Corea Dagama communicerende / die hem recommandeerden sulckx voor den Gouverneur niet te verswijgen dien volgende heeft Ley den voornoemden brief door den Admirant Paulo de Barnos, den Gouverneur doen leveren/ so dat Ley door Francisco Latour by den Gouverneur in desgratie is gebracht/zijnde weder in goet vertrouwen geraeckt.

Ley doet hoogstratens brief de Gouverneur behandighen.

Dato metten voornoemden post quam oock tijdingh dat de Portugese de Canivialen in Pharnambuco verbranden/en dat de Gouverneurs 't selve oock aen de Boeren van Pharnambuco hadden geordonneert/ ende datse sich na de Vargie souden verfoegen / om aldaer haer macht by een te hebben / maer hadden tot antwoort gegeven / datse daer toe niet konden resolveeren / en niet gesint waren derwaerts te gaen maer datse bewaren wilden 't gene sy noch hadden / waer op Andre de Vidal met een Troup derwaerts was gemarcheert om haer te Constringeren.

Den 29 dito / also Iohannes van Broeck-huysen den voorschreven brief hadde gecopieert/en die niet genoegh heeft weten te verbergen/so dat sijn Hospis daer hy Logeerde suspitie kreegh/ dat den voorschreven Broeck-huysen yets secreets moest schrijven / is derhalven door een Portugees Luytenant aengetast die hem Dito brief af haelden/ en voor den Gouverneur ghebracht zijnde/moeste bekennen van wien hy de voorschreven copije bekomen hadde/ende is met Isaac Sweers s'anderendaegs den 30 dito in't gat geworpen en haer saken den gerechte overgegeven.

Sweers ende Broeckhuysen sijn door hoogstratens brief in't gat geworpen.

Ende also den Ritmeester Ley te met den Gouverneur versochte/heeft verscheyde discoursen met hem gehad (die hy) my (also ick met hem bry was/en my veel van zijne secreten vertrouwde) ; Dus wederomme heeft verhaelt spreekende van dese revolte.

Verscheyde discoursen/ die Ley met den Gouverneur Anthoni Telles ghehadt heeft.

Hoe dat de Hollanders op't hooghste qualijck namen/als of noyt diergelijcke geschiet was / 't gene nu in Pharnambuco is gepasseert/daer hy sich gans van wilde ontschuldigen/seggende:hoe dat hem van de Heeren Hoogen Raden Ambassadeurs ghesonden waren / met brieven vanden Oproer ende revolte/over sulcx aen hem versochten dat hy personen van qualiteyt senden soude/om door zijn authoriteyt de selve rebellen te stillē / ende in ghevolgh van dien hadde derwaerts ghesonden de Maistros del Campo, Martin Soaris Moreno , ende Andre Vidal de Negraira , met eene Troepe Soldaten(also hy seyde/sonder volck niet konde doen)om de Rebellen/op 't versoeck van de Nederlanders in ruste te brenghen/en alse in Phernambnco arriveerde/vonden de sake so gestelt/ dat de Nederlanders met de Rebellen eenen velt-slagh hadden gedaen/ niet trachteden als deselve te vernielen ende te vermoorden / datse di envolgens gehouden waren

ren hare eyghene natie voor ſodanige Thirannye te helpen defenderen/o- Anno 1646. Martij.
verſulcx ſuſtineerden geenſins den vrede overtreden te hebben/dat oock de inſtructien die hy aen zijne Colonellen hadde verleent / de Hollanders wel mochten leſen/ende ſo ſy tegen den ſelven gedaen hebben/ſouden haer doen den kop wegh ſlaen / want ſo hy buyten ordre van zijnen Koninck ginge/hem niet anders ſoude wedervaren / noch verder verhalende/ dat de Portugeſe Natie vande Hollanders verſcheyde affronten waren over komen/als mettet innemen(in tijt van vreden/ſo hy ſeyde) vande Maranhoon Angola, en St. Thome, daer nochtans Piero Coreo Dagama in tijdt van't vertreck van de vlote / en na de acclamatie van zijne Coninck op't Riciffo was/en tegens zijn Excellentie den Grave van Naſſau hadde geproteſteert/dat deſſelve Armade niet mochte gaen op de Landen van zijnen Coninck/waer op hem was geantwoort/ſulcx niet ſoude geſchieden/ welck proteſte mede in zijn Secretarye geteykent hadde/en alle de werelt konde laten ſien. Dat oock de Hollanders in ſijne tegenwoordigheyt een Scheepkē dat uyt Portugael gekomen was/inde Bahia hadde vermeeſtert en wegh gevoert / 't welck door de Portugeſen wiert af gelopen/en weder binnen de Bahia gebracht/waer van hy de Nederlanders aen ſijnen Conink hadde geſonden om daer van te diſponneren/en oock aenden Grave van Naſſau geſchreven/die ſich van alles excuſeerde/dat ſonder ſijn kenniſſe ware geſchiet / onderentuſſchen hadden noyt konnen vernemen dat den Capiteyn van 't Hollands Schip over de faute is geſtraft ghe- weeſt/ſo dat hy ſeyde de Hollanders de Portugeſe Natie over al / en op alle manieren affronteerden/en dat noch het ſlimſte was/datſe ſuſtineerden/gehouden te zijn/'t ſelve te verdragen / als offe des Hollanders ſubjecten waren/derhalven ſeyden zijnen Coninck niet veel aen ghelegen te zijn/of hy met de Hollanders oorloch hadde:dat hem oock die van't Riciffo/door een Portugees Ambaſſadeur/den Sargiant Majoor Magalijanns hadden laten ſeggen/hoeſe hem in korten ſoude komen beſoecken/tot welcken eynde ſy acht duyſent Soldaten onder den Heer Schop en Hinderſom,uyt Nederlant verwachteden/doch dat hem ſeer lief was van de ſelve verſocht te werden/alſo verſtont datſe goede Soldaten waren/doch datſe hem oock vinden ſoude, tot welcken eynde hy ſterck aen de fortificatie/door zijne Soldaten(daer de Officiren als feytors dienen)doet arbeyden/doende de ſelve verhoogen / verſwaren / ende verſtercken;latende de Stad af ſnijden (gelijck de Hollanders/die voor deſen hebben gehad/om in kleyne (de buyten wercken verloren zijnde) gedefendeert konden werden/latende ſich ſelven dagelijckx aen de wercken vinden/en doet het ſeer behartigen / beginnende tuſſchen de Poort van St.Bento ende de Capel van Noſſa Sr. da Sterra een Bolwerck af te ſnijden / en tot een Katti te maken/daer 7 a 8 ſtucken op ſullen ſtaen/ende de Poort van St Anthony, en St.Bento, bequamelijck ſal konnen Commanderen/doch alſo den Colonel Rebellienje,en de Luytenant Colonel Anthony da Frytas,geen Regimenten hebbende/haer den eerſten dach vont wercken(ſijnde den 26 Februarij laeſt leden)aldaer niet lieten vinden/alſoſe niet te Commanderen

Den Gouverneur Anthony Thelles doet de Bento verſtercken/ende vreeſt voor belegert te worden.

 heb-

Anno 1646. Marty. hebben/heeft de Gouverneur de selve gedeporteert/en belast/de namen in des Coninckx boeck uyt te doen/ alsose zijns Majesteyts dienst hadden gerefuseert/de Borgerye moeten in personen alle dagen/van smorgens vroegh/tot 8 a 9 uyren met twee/ naderhant met een Compagnie daegs (behalven dat haer een Tacx van Negros/yder naer zijn ghelegentheyt daegs/tot wercken te leveren/op geleyt is) aen de fortificatie wercken/en heeft ordre gestelt dat de boeren so haestse yets vernemen/sich datelijk na de Stadt sullen vervoegen / ende beroemt sich dan ses duysent man binnen de selve te konnen hebben / dat mijn oordeel niet veel boven de 4000. sal konnen zijn / alsoo naer mijn beste kennisse niet meer als de volgende macht binnen de selve heeft.

24 a 25 Compagnie Soldaten yder 60 a 70 man, is	1750.
4 Compagnie Burgers yder 60 a 70 man, is	280.
1 Compagnie Moulaten die onlang eerst gemaeckt was, en omtrent	60.
4 Compagnie die noch souden ghemaeckt werden, te weten, 2 Compagnie Studenten, dat noch meest Iongens sijn, ende gheen geweer sullen konden gebruycken, een Compagnie Roopluyden knechts, ende een Compagnie Negros, die op 't hooghste sullen uytbrengen.	350
34. Compagnien te samen Coppen,	2440

Staet oock te gedencken / dat binnen de Bahia zijn vier Cloosters / als vande Jesuyten / St. Francisco de Carmaliten, ende St. Bento, die yder door malkanderen op 't hooghste mogen hebben 40 a 50 Papen / met welcke macht hy seght de Stad beter te sullen konnen bewaren / als de Hollanders/die de selve (by de sterckte van tegenwoordigh niet ghelijcken zijnde) met omtrent 1500 man / tegen so grooten ghewelt / van Don Frederico eene goede wijle hebben gedefendeert.

Ende heeft my den Ritmeester Ley, noch verder verhaelt vanden Gouverneur gehoort te hebben / hoe hy door seeckere middelen had verstaen dat een Jode op 't reciffo / by namen Duarte Sarajua, even voor de Revolte brieven uyt de Bahia bekomen hadde / noopende 't gene aldaer gehandelt wiert / ende dat hy suspitie hadde op den contratadon Mattheus Lopel Franco die in de Bahia de meeste Negotie heeft (ende mede voor een Jode gehouden wert) den selven geschreven te hebben / dat hy gaerne van den Ridmeester Ley soude hebben geweten / waer van Ley, seyde geen speciale kennisse te hebben / wie die geschreven hadde/dat hem alleenlijck bekent was / soodanigen Brief op 't Reciffo bekomen te zijn / soo dat niet te twijffelen is / (by aldien de Bahia belegert werd) alle de Joden die aldaer veel (doch bedeckt) zijn/ons sullen toegedaen wesen / ende dat te verhoopen is/dat veele Officieren ende eenige principale borgers

gers (dit vanden Gouverneur (sijnde een seer tros ende superbo man / die niemant en acht) geaffronteert zijn/ ende daer hy sich op vertrouwt (gelijck my van eenige Portugesen / die ick vertrouwe Joden zijn) secretelijck is gheseght :) om haer te Revangeren wel quaden dienst van mochten krijgen / ende aen veele niet vinden 't gene hy vermeynt. Anno 1646. Marty.

Den 5. Dito/ is een Caravel inde mont vande Bahia gesien / die aldaer kruysten / ende heeft een Canon met drie man genomen / die vermeynden / dat de voorsz Carravel uyt Portugal quam / ende aparentelijck nae nieuwe tijdinge verlanghden.

Den 4. Dito / zijn 2 Carravellen op yder 80 Soldaten uytgesonden / om de Hollantse Carravel te nemen / ende een barck met Amenitie van Oorloge na Pharnambuco te convoyeren.

Den 21. Dito / arriveerde in de Bahia een Jacht komende van Viana, die twee dagen voor zijn komste met een Hollants Schip in Zee gesproken hadde / dat hem wel hadde konnen veroveren/ maer niet qualijck bejegent heeft.

Den laetsten dito / zijn Iohannes van Broeckhuysen, ende Isaac sweers naer veel Soliciterens van hare detentie gerelaxeert om als vooren de Stad voor hare gevanckenisse te mogen gebruycken/ mids dat haer niet diergelijcke saecken niet soude bemoeyen op groote pene. Sweers ende Broeck-huysen van detentie ontslagen.

Den 1 April, zijn met vier Carravellen uyt de Bay naer Portugael 't zeyl gegaen / yder op hebbende vijf gevangenen / met ordre (gelijck naderhandt van haer selfs hebben verstaen) soo wy by eenige Hollantsche Schepen quamen/die ons souden willen nemen de gevangenen alle voor eerst over boort in Zee te werpen/doende groote deligentie(uyt vreese van Hollandsche Schepen te gemoeten) om diep t' Zee te geraken / doch konden door de Noorde-winden niet uyt de wal komen ende geraeckten tot 17 a 17½ graden / om den Zuyt/ gissende den Schipper ende stuerman wel 150 a 170 mijlen buyten lant te zijn/ende hebbent doen om den Noord-gewent/ soo dat op den 21 dito wederomme op de hooghte vande Bahia waren / ons cours Noordelijck / ende soo Oostelijck als de wint toe liet / hadden meest al N. O. ende O. N. O. wint / vermeynden 50 a 60 mijlen beoosten Ilio Fernando de Moronha te passeren / ende bevonden ons bewesten als wy het sagen / soo dat volgens gissinge geen 10. mijlen buyten de Caep St. Augustijn, ende 't Reciffo waren ghekomen/ daer tot ons leetwesen niet een Hollands Schip hebben vernomen / en zijn alsoo den 27 dito / de Linie Æquinoctialis gepasseert / onse reyse met groote armoede vervorderden / ende quamen omtrent 24 a 25 Mey / op de hooghte van 41½ graet/na gissinghe 70 a 80 mijlen bewesten Coroo & Floris, kregen een seer harden storm/die drie Etmael duerden / so dat w y genootsaeckt waren / alles over boort te smijten datmen konde / gelijck oock 3 pijpen water in Zee wierpen/ hebbende de meeste reyse maer 4 a 5 mutskens daeghs / tot rantsoen gehad / soo dat wy in groot perijckel waren om te vergaen / ende verlooren den eersten nacht een man die van de groote Ree in 't innemen van 't Zeyl op 't Schip doot viel / ende misten Vertreck uyt de Bahia na Portugal. Een herden storm in groot perijckel van te vergaen.

Anno 1646. Iuny.

sten oock door den voorsz storm twee Carravellen die naderhant eene in port a port, ende d'ander tot Lisbona gearriveert zijn.

Vltimo dito / ons Cours O. wierden achter ons een zeyl ghewaer / doch hebben bp de wint gesteken / ende niet gewacht / ende den 5 Iuny, saghen den kust van Portugael / ende quamen des avonts noch voor de Stad Lisbona. God hebbe Loff die ons dus verre heeft gebracht / den welcken verhoope ons met lief in Patria sal laten komen / alhier vonden 14 a 15 Hollantsche Schepen / ende in St. Ubal verstonden / noch 70 a 80 Schepen meest sonder geschut te zijn / die meest alle hout Laden / en vermeynden in 't eerste van Julp t' zeyl te gaen / verstont oock de Heer overssten Haus 5 a 6 dagen voor ons ghearriveert was / hadde een langhe reyse gehadt / ende in Ilio Terseira aengeweest / die stil-swijgende sonder paspoort vanden Coninck nae de Oorlogh Schepen die in Zee kruysten (ende ordre van haer Ho: Mo: hadden niet onder des Koninckx macht te komen) gevaren ende aen 't Schip de Geunieerde Provintien / daer Capiteyn Waterdrincker op Commandeert / gekomen is.

Den 6 dito ben nae Alcantra gegaen / alwaer den Coninck zijn hoff hont / daer ick selfs met zijn Majesteyt quam te spreken / paspoort versoeckende / ende 't selve verkreegh.

Den 27. Dito / ben ick van Lisbona over Land na St. Ubal ghereyst / om my aldaer in 't Schip van Capiteyn Water-drincker / te Imbarcqueren / alwaer wy des avonts arriveerden / ende verstont uyt een sekeren brief vanden Heer oversten Haus dat het voorsz Schip naer Taskais was om de Schepen die inde Revier van Lisbona leggen / herwaerts te Convoyeren / ende dat op het Schips wederkomste konde wachten / en lagen noch op de barck / de Oorlog Schepen vande Commandeur Magnus ende Capiteyn Ian Wttenhout.

Den 28. Dito hebben de Coopvaerdy Schepen / Amiraelschap ghemaeckt / ende de volgende tot officiers gekoren.

Admirael Claes Claesz de Ionge.
Viçe Admirael Ian Pietersz Paeuw
Schout by Nacht, Albert Pietersz Gracht.

Den 30 dito / ben op 't Schip Leyden , Schipper Remmert Cornelisse, dat binnen 't Casteel geset lach / gegaen tot de Schepen van Lisbona op de banck komende / souden wy laten oversetten.

De Hollantsche Vloot tot Lisbona ende St. Ubal vanden Koninck gearresteert.

Ady den 4 Iuly, de Schepen so te Lisbona, als hier zeyl-reet leggende om in Zee te gaen / verstonden den Coninck de gehele vloot hadde doen arresteren / 't welck by veele Schippers groote verslagentheyd maeckte niet konnende dencken tot wat intentie / te meer / also gereets ses Schepen voor by 't Casteel / ende op de banck gezeylt / lagen daerse de Schipper uyt hebben ghelicht / ende deselve op een Casteel geset / haer alsoo dwingende datse haer Schepen weder deden binnen komen / voorgevende dat dit arrest tot genen anderen eynde ware / als dat de Portugese Armade , bestaende in seven Schepen / een Carravel ende een Barck te samen in hebbende seven Compagnie Soldaten / omtrent 800 Man sterck die

Secours uyt Portugal nade Bayia.

die vande Frontieren ontboden waren/ende seer schoon volck is / die den naem heeft tot Assistentie van Malta te gaen / doch werd gesorght / ende vastelijck gelooft na de Bahia eerst moesten in Zee loopen / ende alsdan weder souden ontslagen zijn. Anno 1646 July.

Den 5 Dito / hebben de Schippers upt haer twee persoonen gecommitteert om den Coninck reden van dit arrest af te vragen / doch tot Lisboa komende / verstonden dat die Schippers aldaer Diligentie hadden gedaen / niet anders konnende verwerven / als dat de Portugesche vloot eerst moeste vertrocken zijn.

Den 7. Dito/zijn de Commandeur Magnus, ende Capiteyn Jan Uyttenhout, met hare Oorlogh Schepen van hier na de Reviere van Lisboa vertrocken/ van waer de voornoemde Commandeur met de Capiteynen aen den Coninck hebben geschreven/ hoe dese Schepen de gerechtigheyt van hare Negotie aen dit rijck hadden betaelt / ende niet meer schuldigh waren / dat oock volgens de articulen van de vreede geen arrest subject waren / maer mids betalende de Gerechtigheyt (gelijck dese Schepen ghedaen hebben) vry mochten handelen / derhalven Protesteerden tegens zijne Majesteyt upt den name van hare Ho: Mo: wegens de schade die dese vloote soude mogen komen te lijden / alsoo sy begeerden naer Holland te vertrecken / ende niet langer konden wachten / om haer wedervaren hare Ho: Mo: te relateren / ende de vloot naderhandt sonder Convoy over komende de schade diese zoude komen te lijden / op dese kroon weder soude moeten verhalen. Missive van Staten/Capiteynen/aen den Koninck van Portugal.

Den 11. Dito bequamen tijdinge van Lisboa, dat de Hollantse vloot weder ontslagen was/ende in Zee geloopen waren / ende dat de Portugese Armade noch was blijven leggen. De Hollantsche Vloot weder ontslagen.

Den 12. Dito / arriveerde hier op de Banck de 3 Schepen van oorlogh/ ende 14 Coopvaerdy Schepen van Lisboa, om haer met dese vloot te Conjungeren / ende t'samen naer Patria te zeylen.

Den 13. Dito / zijnde Coopvaerdy Schepen upt de Reviere van St. Ubal geloopen/ende op de Banck by de Lisbonse vloot geanckert/ ende ben op Capiteyn Water-drincker overgegaen.

Den 14. Dito/is de vloot bestaende in omtrent de hondert Schepen t'Zeyl gegaen/ den wint N. N. W. moye koelte/ ons Cours W. om in Zee te gheraken / ende de Cabo de Finisterra te passeren / soo dat meest Contrarie winden hadden / ende weynigh ofte niet vorderde/den 22 dito liet de Fluyt van Schipper Sibbe Fouges van Hinloopen een Sion wapen dat hy sincken moeste / heeft de vloot gewacht / so dat alle het volck met hare Bagagie door de Oorlogh Schepen geberght wierden / ende daer naer weder Zeyl maeckten / met N.O. wint/ons Cours N.W. soo dat den slagh-boegh tegen hadde / op den 26. dito kregen de wint O.Z.W. so dat N.O. ten N. aenzeylde / naer middaghs quam een Engels schip by ons/dat verspraken / seyde: van Smeyrem uptte Lovart, en daer naer van Liorne gekomen te zijn / s'anderen-daeghs kregen / Z.W. ende Z. Z.W. te met Z. ende Z. ten oosten winden / soo dat de slagh boech met De Hollantsche Vloot gaet zeyl na Patria.

hadde

Anno 1646. Iuly.

hadden / ende meest voor wint zeylden / den 3 Augusty, sagen de Kust van Engelant, ende den 5 dito 't Eylant Wicht, ende acht zeylen die versproken hebbende / seyden; naer Lisboa en St. Ubal wilden / zijnde 7 Coopvaerders ende een Schip van oorloge / die vermits onse goede wint de Canael niet konden uytgeraken / maer naer 't Eylant Wigh liepen / om beter wint te verwachten / den 6 dito / quamense inde Hoofde / ende sagen twee State Schepen die aldaer kruysten / ende quamen den 7 dito voor Texel, daer den Commandeur Magnus met een goet ghetal Coopvaerders in liep / ende Capiteyn Ian Uyttenhout, ende wy convoyeerden de reste van de vloot voort Vlie / ende arriveerden den 9 dito in 't Texel.

Louado Sesia Deos Nosso Senhor qui nos Deu Boa Viage he troixe, em Nosse Patria.

